SBA

SLOVAK | BUSINESS | AGENCY

Test MSP ex post k bariéram rodinného podnikania

Bratislava, 2026

Spolufinancovaný Európskou úniou

PROGRAM SLOVENSKO

MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2026

Všetky práva vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam tabuliek ... 3
Úvod ... 4
1 Právna úprava súčasného stavu ... 5
2 Novela č. 494/2022 Z. z. (problematické ustanovenia) ... 9
2.1. Vznesené pripomienky k návrhu novelizácie zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch ... 15
3 Meranie vplyvu regulácie ... 17
3.1. Hĺbkové ex post hodnotenie vybraných regulácií ... 17
4 Medzinárodné porovnanie ... 25
5 Výsledky konzultácií s rodinnými podnikmi ... 30
Kľúčové zistenia a problémy identifikované v praxi rodinných podnikov ... 30
6 Návrhy alternatívnych riešení a zmierňujúcich opatrení ... 32
Záver ... 35
Zoznam zdrojov ... 36

Zoznam tabuliek

Tab. č. 1: Rozdiel medzi evidovaným a registrovaným rodinným podnikom 8
Tab. č. 2: Vybrané vznesené pripomienky v rámci medzirezortného pripomienkového konania Centra lepšej regulácie 2021 15
Tab. č. 3: Kladný hospodársky výsledok po zdanení vybraných rodinných podnikov 17
Tab. č. 4: Vyjadrenie podnikateľských subjektov k regulácií (vznesené pripomienky voči zneniu regulácie) 19
Tab. č. 5: Vyjadrenie podnikateľských subjektov k regulácií (vznesené pripomienky voči zneniu regulácie) 22
Tab. č. 6: Vyjadrenie podnikateľských subjektov (vznesené pripomienky voči zneniu regulácie) 23
Tab. č. 7: Návrhy na zlepšenie fungovania a rozvoja rodinných podnikov vychádzajúce z Okrúhleho stola: 32
Tab. č. 8: Návrhy na zlepšenie fungovania a rozvoja sociálnych podnikov vychádzajúce z medzinárodného porovnania 32
Tab. č. 9: Súhrnný zoznam opatrení, ktoré CLR navrhuje pre pomoc a rozvoj rodinných podnikov na Slovensku 33

Úvod

Rodinné podniky predstavujú významný segment hospodárstva vo väčšine krajín EÚ. Podieľajú sa na tvorbe HDP, zamestnanosti ako aj regionálneho rozvoja. Ich osobitá štruktúra, spočívajúca v previazaní vlastníckych, riadiacich a rodinných vzťahov, im poskytuje viaceré konkurenčné výhody, ako sú dlhodobá strategická orientácia, silná regionálna ukotvenosť a zodpovedný prístup k podnikaniu. Napriek tomu, rodinné podniky čelia v súčasnosti viacerým špecifickým výzvam a inak tomu nie je ani v podmienkach Slovenskej republiky. Napriek novele zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych službách, ktorá zaviedla vymedzenie rodinných podnikov, ako aj evidenciu a registráciu rodinných podnikov do slovenskej legislatívy, rodinné podniky v SR naďalej čelia prekážkam a neistotám, ktoré im bránia v podnikaní.

Hoci novela č. 494/2022 Z. z. zaviedla legislatívne vymedzenie rodinných podnikov a vytvorila rámec pre ich evidenciu a registráciu, doterajší vývoj ukazuje, že právna úprava sa v praxi neujala. Od nadobudnutia účinnosti novely nebol do evidencie ani do registra zapísaný žiadny rodinný podnik. Tento stav naznačuje, že súčasné nastavenie podmienok a povinností nie je pre podnikateľskú prax dostatočne motivujúce a nenapĺňa deklarovaný cieľ podpory rodinného podnikania.

Cieľom tohto testu MSP je preskúmať bariéry a prekážky v rodinnom podnikaní v podmienkach SR a následne navrhnúť konkrétne odporúčania, ktoré môžu pomôcť prekonať kľúčové problémy, ktorým rodinné podniky v podmienkach SR čelia. Súčasťou testu MSP bol aj Okrúhly stôl, ktorého sa zúčastnili viacerí zástupcovia rodinných podnikov a poskytli nám cenné podnety a vstupy do zoznamu odporúčaní.

1 Právna úprava súčasného stavu

Definícia rodinného podniku sa nachádza v ustanovení §15a zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnik a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v zmysle ktorého:

*„**Rodinný podnik** je obchodná spoločnosť, družstvo alebo fyzická osoba – podnikateľ,*

a) ktorí sú podnikateľmi,
b) v ktorých, ak ide o

1. obchodnú spoločnosť,
1a. najmenej dvaja členovia spoločnej rodiny vykonávajú priamo alebo nepriamo väčšinu hlasovacích práv a najmenej jeden člen spoločnej rodiny je štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu,

1b. najmenej dvaja členovia spoločnej rodiny majú hospodársky prospech z podnikania obchodnej spoločnosti spolu viac ako 50 % zo zisku po zdanení alebo

1c. jeden člen spoločnej rodiny je jediným spoločníkom alebo jediným akcionárom obchodnej spoločnosti a súčasne je jej štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu a najmenej jeden iný člen spoločnej rodiny je štatutárnym orgánom, členom štatutárneho orgánu, prokuristom alebo členom dozornej rady tejto obchodnej spoločnosti alebo je v pracovnoprávnom vzťahu s touto obchodnou spoločnosťou,

2. družstvo,
2a. najmenej dvaja členovia spoločnej rodiny vykonávajú priamo alebo nepriamo väčšinu hlasovacích práv a najmenej jeden člen spoločnej rodiny je štatutárnym orgánom alebo členom štatutárneho orgánu alebo

2b. najmenej dvaja členovia spoločnej rodiny majú hospodársky prospech z podnikania družstva spolu viac ako 50 % zo zisku po zdanení,

3. fyzickú osobu – podnikateľa, najmenej jeden člen spoločnej rodiny je v pracovnoprávnom vzťahu s touto fyzickou osobou – podnikateľom."

Táto definícia bola zavedená novelou zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch s účinnosťou od 1.7.2023.[1] Dovtedy neexistovala legislatívne ukotvená definícia rodinného podniku v SR.

Zákon č. 112/2018 Z. z. zároveň definuje aj pojem **rodinná farma**. Podľa ustanovenia §15a ods. 6 daného zákona *„rodinný podnik, ktorý vykonáva poľnohospodársku činnosť vrátane hospodárskeho chovu rýb alebo produkuje, spracováva a obchoduje s poľnohospodárskymi surovinami a výrobkami,48c) je **rodinnou farmou**.“*

V aplikačnej praxi sa ukazuje, že definícia rodinného podniku podľa § 15a zákona č. 112/2018 Z. z. vyvoláva interpretačné otázky, najmä pokiaľ ide o preukazovanie rodinných väzieb a nepriamych hlasovacích práv. Ministerstvo práce doposiaľ nevydalo metodické usmernenie k posudzovaniu týchto podmienok a formuláre žiadostí neobsahujú jednoznačné pokyny, čo vedie k nejednotnému výkladu. Na tieto nejasnosti opakovane poukazujú

[1] Zákon č. 494/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

aj podnikateľské subjekty v rámci konzultácií a pripomienkových konaní. Skutočnosť, že od účinnosti novely nebol evidovaný ani registrovaný žiadny rodinný podnik, potvrdzuje, že súčasné nastavenie podmienok nie je v praxi dostatočne funkčné.

Evidencia a registrácia rodinných podnikov

V §15c zákona č. 112/2018 Z. z. sa ustanovuje, že podnik, ktorý spĺňa základné definičné znaky rodinného podniku možno zaradiť do **evidencie rodinných podnikov.** Rodinný podnik, ktorý má záujem byť evidovaným rodinným podnikom, musí podať žiadosť o evidenciu, ktorá sa podáva na formulári, s požadovanými prílohami. Podnik, ktorý je zaradený do evidencie rodinných podnikov a je evidovaným rodinným podnikom, **môže používať označenie „rodinný podnik“ alebo skratku „r.p.“.**

Okrem evidovaného rodinného podniku pozná zákon aj štatút **registrovaného rodinného podniku** (skratka r.r.p.), pre získanie ktorého je nutné splniť ďalšie zákonné podmienky. Podmienky pre priznanie štatútu registrovaného rodinného podniku, konanie o priznanie štatútu, povinnosti r.r.p. ako aj zánik a zrušenie štatútu r.r.p. sú upravené v ustanovení §15d - §15g zákona č. 112/2018, pričom **registrovaný rodinný podnik musí okrem splnenia základných podmienok** vymedzených ustanovení §15a ods. 1:

- vykonávať hospodársku činnosť (nestačí iba formálny zápis o vzniku v príslušnom registri),
- mať základný dokument, ktorý obsahuje určenie percentuálnej časti zisku po zdanení a so záväzkom, že bude zosúlaďovať riadiace, obchodné, vlastnícke a rodinné vzťahy spôsobom smerujúcim k udržiavaniu a rozvíjaniu rodinných väzieb, k posilňovaniu rodinných hodnôt a kvality rodinného života a všestranného rozvoja rodinnej hmotnej kultúry a tradície,
- mať zriadenú rodinnú radu s najmenej tromi členmi a jej fungovanie musí byť upravené v štatúte rady rodinného podniku,
- mať sídlo alebo miesto podnikania na území SR alebo iného členského štátu EÚ,
- nedopustiť sa porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania v období troch rokov pred podaním žiadosti o registráciu,
- nebyť v konkurze, reštrukturalizácií, likvidácií,
- nemať zrušený štatút r.r.p. v období troch rokov pred podaním žiadosti o registráciu, pričom mu nebolo právoplatne rozhodnuté o nepriznaní štatútu registrovaného podniku v období šesť mesiacov pred podaním žiadosti.

V aplikačnej praxi však vznikajú nejasnosti pri preukazovaní splnenia niektorých zákonných podmienok. Najmä nie je zrejmé, aké dokumenty sú postačujúce na preukázanie rodinných väzieb podľa § 15a ods. 2 (napr. rodné listy, sobášne listy, čestné vyhlásenia). Zákon ani formuláre žiadostí neobsahujú metodické usmernenie, čo vedie k neistote žiadateľov a riziku nejednotného posudzovania zo strany orgánu verejnej správy. Vzniká aj otázka, ako majú byť posudzované žiadosti zahraničných subjektov, keďže právna úprava pracuje súbežne s pojmom podnikateľa podľa Obchodného zákonníka a zároveň umožňuje podanie žiadosti aj subjektom so sídlom mimo územia SR. Pre zvýšenie právnej istoty žiadateľov by bolo vhodné jednoznačne upraviť, že žiadosť môžu podať aj zahraničné osoby podnikajúce na území SR podľa osobitných ustanovení Obchodného zákonníka.

Absencia vzoru alebo metodického usmernenie k základnému dokumentu (obsahujúci určenie percentuálnej časti zisku po zdanení) môže viesť k nejednému obsahu predkladaných

dokumentov. Nie je určené, aký obsah a štruktúru má dokument obsahovať, čo môže zvýšiť administratívnu záťaž a riziko zamietnutia žiadosti.

Na priznanie štatútu registrovaného rodinného podniku je potrebné podať **žiadosť o registráciu** (predpísaný formulár, ktorého vzor určí Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR) spolu s požadovanými **prílohami** podľa §15e ods. 1 písm. a) až f). Po získaní štatútu registrovaného rodinného podniku, je **rodinný podnik povinný uvádzať označenie „registrovaný rodinný podnik“ alebo skratku „r.r.p.“**

Špecifikom je, že **registrovaný rodinný podnik je povinný použiť najmenej 12 % zo svojho zisku po zdanení** na posilnenie svojich vnútorných a vonkajších vzťahov v období do jedného roka odo dňa schválenia riadnej účtovnej závierky, ktorou bol preukázaný kladný výsledok hospodárenia príslušného účtovného obdobia, napríklad na vzdelávanie členov spoločnej rodiny, dôchodkové zabezpečenie členov spoločnej rodiny, rekreačné pobyty, zdravotnú starostlivosť o členov spoločnej rodiny a zamestnancov r.r.p., či sociálnu pomoc a starostlivosť o členov spoločnej rodiny.[2]

Ďalšou povinnosťou registrovaného rodinného podniku je **zverejniť presný popis účelu použitia zisku** v registri účtovných závierok.[3]

Taktiež je registrovaný **rodinný podnik povinný písomne oznámiť ministerstvu práce každú zmenu skutočností** rozhodujúcich pre posúdenie splnenia podmienok na získanie tohto štatútu a zmenu niektorých údajov zapisovaných do registra do 10 dní odo dňa, keď ku zmene došlo.[4]

Rada rodinného podniku

Jednou zo základných podmienok pre priznanie štatútu registrovaného rodinného podniku, je zriadenie **Rady rodinného podniku** v zmysle ustanovenia §15b zákona č. 112/2018 Z. z.:

- ide o kolektívny orgán, rodinného podniku, ktorý musí mať **najmenej troch členov**, pričom väčšinu členov rady rodinného podniku musia tvoriť členovia spoločnej rodiny
- rodinná rada je schopná **uznášať sa, ak je prítomná nadpolovičná väčšina všetkých členov rady rodinného podniku** a viac ako 50 % prítomných členov rady rodinného podniku tvoria členovia spoločnej rodiny
- **rozhodnutia prijíma nadpolovičnou väčšinou hlasov prítomných členov rady rodinného podniku**, pričom v štatúte rady je možné určiť, kedy je potrebné na prijatie rozhodnutia vyšší počet hlasov členov Rady
- **zo zasadnutia rady rodinného podniku sa vyhotovuje zápisnica, ktorú na požiadanie je rodinný podnik povinný poskytnúť ministerstvu práce**.

Zriadenie rady rodinného podniku sa netýka každého rodinného podniku. Túto povinnosť majú iba tie rodinné podniky, ktoré majú záujem o štatút registrovaného rodinného podniku. Inštitút rodinnej rady existoval aj pred predmetnou novelou zákona č. 112/2018 Z. z., nešlo však o orgán, ktorý bol legislatívne upravený. To znamená, že rodinný podnik si mohol vytvoriť rodinnú radu, avšak neexistovali podmienky týkajúce sa napríklad minimálneho počtu členov alebo jej právomocí.

[2] §15f ods. 2 zákon č. 112/2018 Z. z.
[3] §15f ods. 4 zákon č. 112/2018 Z. z.
[4] §15f ods. 5 zákon č. 112/2018 Z. z.

Tab. č. 1: **Rozdiel medzi evidovaným a registrovaným rodinným podnikom**

	Evidovaný rodinný podnik	**Registrovaný rodinný podnik**	**Bežný (rodinný podnik)**
Povinnosť splnenia definičných znakov rodinného podniku	Áno	Áno	Nie
Povinnosť používať označenie rodinného podniku v písomnom styku	Nie. Je oprávnený v písomnom styku uvádzať označenie „rodinný podnik“ alebo skratku „r. p.“	Áno. Je povinný v písomnom styku uvádzať označenie „registrovaný rodinný podnik“ alebo skratku „r. r. p.“	Nie
Povinnosť zapísať označenie rodinného podniku do obchodného registra	Nie	Áno	Nie
Povinnosť zriadiť rodinnú radu	Nie	Áno	Nie
Povinnosť predkladať ministerstvu na požiadanie zápisnicu zo zasadnutia rady rodinného podniku	Áno, ale len v prípade ak je rada zriadená	Áno	Nie
Povinnosť použiť 12 % zo zisku po zdanení na posilnenie svojich vnútorných a vonkajších vzťahov	Nie	Áno	Nie
Povinnosť zverejniť presný popis účelu použitia zisku	Nie	Áno	Nie

Zdroj: Vlastné spracovanie

2 Novela č. 494/2022 Z. z. (problematické ustanovenia)

Od nadobudnutia účinnosti zákona č. 494/2022, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, ktorým sa stanovil právny rámec pre rodinné podniky, vrátane podmienok ich evidencie a registrácie, **nebol doposiaľ zaevidovaný a zaregistrovaný žiadny rodinný podnik** (obdobie od júla 2023 do júla 2025). V Analýze vplyvov na podnikateľské prostredie, ktorá bola vypracovaná k novele zákona sa však predpokladalo, že:

- v roku **2023** bude na Slovensku **evidovaných 2 000 rodinných podnikov** (z toho 1 938 malých a stredných) a registrovaných 75 rodinných podnikov (z toho 73 malých a stredných)
- v roku **2024** bude na Slovensku **evidovaných 6 000 rodinných podnikov** (z toho 5 814 malých a stredných) a registrovaných 165 rodinných podnikov (z toho 160 malých a stredných)
- v roku **2025** bude na Slovensku **evidovaných 8 000 rodinných podnikov** (z toho 7 752 malých a stredných) a registrovaných 425 rodinných podnikov (z toho 413 malých a stredných)[5]

Rodinné podniky nemajú v súčasnosti žiadnu motiváciu, aby sa do evidencie rodinných podnikov zapísali, alebo požiadali o štatút registrovaného rodinného podniku. Aktuálne platná právna úprava neprináša totiž rodinných podnikom žiadne výhody, ktoré by im z evidencie a registrácie vyplynuli.

Problematické aspekty regulácie:

1. **Administratívna záťaž spojená s procesom získania štatútu registrovaného rodinného podniku**

Pre získanie štatútu evidovaného a registrovaného rodinného podniku sú stanovené podmienky, ktoré sú spojené s administratívnymi nákladmi pre podnikateľské subjekty, ktoré sa rozhodnú požiadať o evidenciu resp. registráciu. Podnikateľský subjekt, ktorý sa rozhodne požiadať o zaradenie do evidencie rodinných podnikov resp. do registra rodinných podnikov, je povinný v zmysle ustanovenia § 15c a § 15 e zákona č. 112/2018 Z. z. podať **žiadosť na formulári určenom ministerstvom práce, pričom k žiadosti o evidenciu resp. registráciu je nutné priložiť povinné prílohy.**

Za problematickú považujeme najmä **prílohu č.3** k žiadosti o zaradenie do evidencie rodinných podnikov [6], ktorá spočíva v informácií vo forme čestného prehlásenia či základný dokument žiadateľa obsahuje aj záväzok zosúlaďovania riadiacich, obchodných, vlastníckych a rodinných vzťahov spôsobom smerujúcim k udržiavaniu a rozvíjaniu rodinných väzieb, k posilňovaniu rodinných hodnôt a kvality rodinného života a všestranného rozvoja rodinnej hmotnej kultúry a tradície, pričom dané čestné vyhlásenie predstavuje duplicitnú prílohu k základnému dokumentu žiadateľa (povinná príloha k žiadosti o evidenciu, v prípade, ak žiadosť podá žiadateľ so sídlom alebo miestom podnikania mimo SR), v ktorom musí byť záväzok zosúlaďovania riadiacich, obchodných, vlastníckych a rodinných vzťahov taktiež upravený. Z tohto dôvodu je **obsah čestného vyhlásenia duplicitný so základným**

[5] Dostupné na: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=518345
[6] Dostupné na: https://www.employment.gov.sk/files/sk/praca-zamestnanost/socialna-ekonomika/rodinne-podniky/ziadost-zaradenie-do-evidencie-rodinnych-podnikov-002.pdf

dokumentom rodinného podniku a preto predstavuje požiadavka na predloženie čestného vyhlásenia nadbytočnú administratívnu záťaž.

Proces získania štatútu evidovaného resp. registrovaného rodinného podniku vnímame za pomerne náročný. V dôsledku vypĺňania formuláru a priloženia viacerých príloh vznikajú subjektom administratívne náklady.

Podľa **Analýzy vplyvov na podnikateľské prostredie**, boli odhadnuté nasledovné náklady spojené s procesom evidencie resp. registrácie rodinného podniku.

- *Ex ante náklady:*
  - *Odhadované ex ante náklady súvisiace so žiadosťou o zaradenie do evidencie rodinných podnikov sú v rozsahu 90 minút na jedného žiadateľa, čo predstavuje 4 eurá v administratívnych nákladoch.*
  - *Odhadované ex ante náklady súvisiace so žiadosťou o zaradenie do registra rodinných podnikov sú v rozsahu 120 minút na jedného žiadateľa, čo predstavuje 5 eur v administratívnych nákladoch.* [7]

Odporúčanie: Odporúčame zjednodušiť proces spojený s evidenciou a registráciou rodinného podniku Vypracovanie žiadosti, vrátane doloženia všetkých povinných príloh, je z nášho pohľadu pre podniky administratívne náročne, duplicitné a niektoré náležitosti uvedené v prílohách sú pre subjekty navyše nejasné. Predovšetkým pre menšie podniky sa môže administratíva spojená s procesom registrácie javiť ako komplikovaná a neúmerne zaťažujúca, čo môže viesť k nezáujmu podnikov o evidenciu resp. registráciu.

2. 12 % zo zisku po zdanení na posilnenie vnútorných a vonkajších vzťahov

Registrovanému rodinnému podniku vznikajú priznaním štatútu ďalšie povinnosti. RRP je v zmysle ustanovenia §15f ods. 2 zákona č. 112/2018 Z. z. povinný najmenej **12 % zisku po zdanení použiť na posilnenie svojich vnútorných a vonkajších vzťahov, pričom zákon uvádza demonštratívny výpočet použitia tohto zisku po zdanení**. Zákon tak priamo stanovuje, že ide najmä o výdavky na vzdelávanie, dôchodkové zabezpečenie, rekreačné pobyty, zdravotnú starostlivosť či sociálnu pomoc pre členov spoločnej rodiny a zamestnancov. Táto povinnosť má byť splnená do jedného roka od schválenia účtovnej závierky, ak bol preukázaný kladný hospodársky výsledok. Ďalej, podľa ustanovenia §15f ods. 4 zákona č. 112/2018 Z. z. je **podnik povinný vo svojom účtovníctve osobitne sledovať použitie najmenej 12 % zisku po zdanení** v súlade so zákonom stanovenými princípmi, a to prostredníctvom tvorby analytických účtov a na účely preukázania tejto podmienky je **povinný uložiť účtovnú závierku za príslušné účtovné obdobie vrátane prílohy k účtovnej závierke**, ktorá obsahuje presný popis účelu použitia najmenej 12 % zisku po zdanení, do registra účtovných závierok.

Z nášho pohľadu predstavuje regulácia použitia časti zisku po zdanení na zákonom stanovené účely zásah do vedenia rodinných podnikov a slobody podnikania, pretože zákon určuje, ako má podnik naložiť s časťou zisku, ktorý by inak mohol použiť podľa vlastného uváženia. Máme za to, že táto povinnosť je do veľkej miery pre podnikateľov obmedzujúca a odrádza ich od podania žiadosti o registráciu. Aj keď deklarovaným cieľom môže byť posilňovanie sociálnej súdržnosti v rodinnom podniku, v praxi ide o direktívne prerozdeľovanie zisku, ktorý už bol zdanený. Podnik sa dostáva do situácie, keď nemá možnosť slobodne

[7] Dostupné na: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=518345

rozhodnúť o reinvestovaní celého zisku do rozvoja, inovácií alebo rezerv, čo môže byť kontraproduktívne najmä v čase ekonomickej neistoty. V prípade menších rodinných podnikov môže byť táto povinnosť aj administratívne zaťažujúca, najmä ak ide o formálne sledovanie, dokumentovanie a obhajovanie výdavkov, ktoré majú byť v súlade so záväzkom vyjadreným v základnom dokumente. Za problematické považujeme taktiež zverejňovanie presného popisu účelu použitia zisku v registri účtovných závierok, čo znamená, že tieto údaje sú verejne prístupné komukoľvek.

Odporúčanie: Povinnosť rodinného podniku použiť 12 % zisku po zdanení na zákonom stanovené účely by mala vzhľadom na jej obmedzujúci charakter, navyše pri absencií akýchkoľvek výhod spojených s registráciou pre rodinné podniky, prehodnotená. Z legislatívneho hľadiska by bolo vhodnejšie ponechať použitie tejto časti zisku na dobrovoľnej báze, prípadne umožniť podnikom deklarovať vlastný záväzok v rámci základného dokumentu bez vopred určeného percenta. Možným riešením by mohlo byť zníženie stanovenej minimálnej 12 % hranice. Takýto prístup by viac rešpektoval princíp podnikateľskej slobody a zároveň by ponechal možnosť spoločensky zodpovedného správania tým rodinným podnikom, ktoré o to majú reálny záujem.

3. Rada rodinného podniku

Registrované rodinné podniky majú podľa ustanovenia §15b zákona č. 112/2018 Z. z. zákonnú povinnosť zriadenia **rodinnej rady s minimálne troma členmi**.[8] Upozorňujeme na to, že predovšetkým pre menšie subjekty, môže byť ustanovenie rady rodinného podniku s minimálne troma členmi problém. Najmä mikro a malé rodinné podniky sú na Slovensku tvorené najčastejšie dvoma aktívne zapojenými členmi rodiny – napr. otcom a synom. V takýchto prípadoch nie je k dispozícii tretí rodinný príslušník, ktorý by sa mohol zapojiť do riadenia podniku a zároveň spĺňať zákonné kritériá. Vynucovanie 3-člennej rady v takýchto situáciách vedie buď k nefunkčnej formalizácii (dosadenie pasívneho člena bez reálnej účasti), alebo k obchádzaniu pravidiel. Tým dochádza k oslabeniu účelu samotného inštitútu rady.

Za problematický aspekt možno považovať aj vzájomný **nesúlad medzi ustanoveniami §15a ods.1 písm. b) bod 1a** (definícia rodinného podniku) a **§15b ods.2** (zloženie rady rodinného podniku), ktorý spočíva v tom, že zákon na jednej strane umožňuje existenciu rodinného podniku, ktorý tvoria dvaja členovia spoločnej rodiny, na strane druhej ustanovenie upravujúce zloženie rady rodinného podniku vyžaduje účasť minimálne troch osôb. Cudzia osoba v rade môže predstavovať potenciálne miesto úniku rodinných záujmov a môže komplikovať rozhodovanie o citlivých rodinných otázkach (napr. nástupníctvo, rozdelenie zisku, podmienky pre prijatie nových rodinných príslušníkov).

Ďalším praktickým problémom súvisiacim s požiadavkou na počet členov rady je samotný rozhodovací proces v prípade, že by zákon umožňoval zloženie rady len z dvoch členov. Takéto nastavenie by mohlo viesť k rovnosti hlasov (1:1) a následnej neschopnosti prijať akékoľvek rozhodnutie. V platnej legislatíve však chýba úprava spôsobu hlasovania, kvóra či postupu pri nezhode medzi členmi rady, čo môže v praxi viesť k patovým situáciám a zablokovaniu riadiaceho procesu.

Rada zasadá minimálne raz ročne, pričom podľa §15b ods. 4 zákona č. 112/2018 Z. z. sa **zo zasadnutia sa povinne vyhotovuje zápisnica, ktorú rodinný podnik na požiadanie poskytne ministerstvu práce**. Vzhľadom na záležitosti, ktoré sa môžu na rade prerokúvať

[8] Pre žiadateľa o evidenciu rodinného podniku je zriadenie rady rodinného podniku fakultatívne.

podľa §15b ods.1 písm. a) až f), **zápisnicu, ktorá sa povinne vyhotovuje, považujeme za dokument dôverného charakteru s citlivými informáciami** (napríklad informácie týkajúce sa obchodného tajomstva rodinného podniku, osobné údaje členov rady, strategické smerovanie a plány a rodinného podniku a pod.), **pričom za problematické považujeme najmä povinnosť predloženia zápisnice orgánu štátnej správy.** Pre mnohé rodinné podniky sa môže povinnosť vypracovania zápisnice z rady rodinného podniku a jej predloženie orgánu štátnej správy javiť ako zaťažujúca a pôsobiť demotivujúco pri zvažovaní registrácie rodinného podniku. Okrem toho nemožno opomenúť ani hrozbu sankcie za nesplnenie povinnosti, a to až do výšky 1000 eur podľa §28 ods. 5 zákona č. 112/2018 Z. z., ktorá je podľa nášho názoru neprimerane prísna.

Odporúčanie: S cieľom motivovať rodinné podniky registrovať sa, danú reguláciu navrhujeme prehodnotiť. V súvislosti s identifikovaným rozporom medzi ustanoveniami § 15a ods.1 písm. b) bod 1a a § 15b ods.2 navrhujeme legislatívne zosúladenie regulácie, aby právna úprava reflektovala aj existenciu rodinných podnikov s minimálnym počtom členov rodiny zapojených do podnikania a nevytvárala neprimerané požiadavky na zloženie rady rodinného podniku. Navrhujeme zavedenie výnimky pre mikro a malé rodinné podniky a umožniť im, aby rada rodinného podniku mohla pozostávať len z dvoch členov, za podmienky, že budú kumulatívne splnené vopred definované podmienky, a to a) vopred určené rozhodovacie pravidlá v zriaďovacej listine alebo spoločenskej zmluve, najmä presné určenie spôsobu hlasovania oboch členov rady, s presným definovaním konkrétnych situácií a typov rozhodnutí, pri ktorých je im stanovená povinnosť hlasovať rovnakým spôsobom a b) zavedenie mechanizmu riešenia patových situácií („deadlock“), napríklad prostredníctvom povinnej mediácie pred neutrálnou treťou osobou určenou vopred v zakladateľskom dokumente alebo prostredníctvom arbitráže ad hoc. Predkladanie zápisnice z Rady rodinného podniku orgánu štátnej správy, ktorej obsah môže byť dôverný a citlivý vzhľadom na témy, ktoré sa na rade prerokúvajú, považujeme za neprimeraný zásah do súkromia podniku. Z tohto dôvodu sa javí ako vhodné zvážiť úpravu predmetného oprávnenia ministerstva práce vyžiadať si zápisnicu zo zasadnutia rady rodinného podniku. Alternatívnym riešením je zaviesť možnosť podniku označiť časti zápisnice za dôverné alebo obsahujúce obchodné tajomstvo, pričom orgán štátnej správy by mal prístup len k obmedzenému rozsahu informácií bez dôverných alebo citlivých dát.

4. Dedenie a nástupníctvo

Inštitút dedenia upravuje zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník, pričom pre prípad smrti je možné spísať závet, v ktorom zakladateľ podniku (poručiteľ) rozdelí a odkáže majetok. Podľa ustanovenia §478 Občianskeho zákonníka však platí, že akékoľvek podmienky pripojené k závetu nemajú právne následky, inými slovami, **poručiteľ nemá právo podmieniť získanie majetku dedičom žiadnou podmienkou, resp. nemôže vyjadriť príkaz ako sa má naložiť s majetkom**. Okrem toho, zákonné právo na určitý podiel z dedičstva majú neopomenuteľní dedičia, v dôsledku čoho môže byť ohrozená celistvosť majetku a tak dochádza k sporom a nezhodám medzi rodinnými príslušníkmi.

Rodinné podniky opakovane poukazujú na to, že súčasná úprava dedenia je jednou z najvýznamnejších bariér generačnej výmeny. V praxi sa stretávajú s tým, že po smrti zakladateľa dochádza k paralyzovaniu rozhodovania, zablokovaniu účtov a sporom medzi dedičmi, čo môže viesť až k zániku podniku.

V právnej úprave SR neexistujú momentálne nástroje ako **rodinné nadácie či zverenecké fondy**, ktoré by umožňoval cielené odovzdanie majetku, udržanie jeho celistvosti a efektívnu

správu majetku. To vedie k tomu, že majetok sa štiepi. Z tohto dôvodu využívajú čoraz viac slovenské rodinné podniky, za účelom uchovať majetok pre ďalšie generácie, zahraničné inštitúty spravovania majetku napr. nadačné a zverenecké fondy podľa českej legislatívy.

Za ďalšiu prekážku efektívneho plánovania nástupníctva možno považovať **aj nemožnosť upraviť majetkové pomery snúbencov pred uzavretím manželstva.** Podľa § 143a Občianskeho zákonníka môžu manželia modifikovať zákonný režim bezpodielového spoluvlastníctva manželov (BSM) až po uzavretí manželstva, a to formou zúženia, rozšírenia alebo zrušenia BSM, prípadne jeho nahradenia režimom podielového spoluvlastníctva. Právna úprava však neumožňuje, aby si snúbenci upravili svoj budúci majetkový režim ešte pred vznikom manželstva, čo je v rozpore s potrebami rodinných podnikov, kde je stabilita vlastníckych vzťahov kľúčová pre kontinuitu podnikania. V praxi táto medzera vedie k uzatváraniu rôznych nepomenovaných dohôd medzi snúbencami, ktoré sú pre rozpor so zákonom absolútne neplatné. Následne dochádza k sporom pri vyporiadaní BSM, ktoré môžu negatívne zasiahnuť aj do fungovania rodinného podniku, najmä ak je majetková účasť v spoločnosti súčasťou spoločného majetku manželov. Tieto spory majú dopad nielen na podnikateľskú činnosť, ale aj na širšie rodinné vzťahy a v konečnom dôsledku môžu ohroziť stabilitu vlastníckej štruktúry podniku.

Odporúčanie: Zastaralé dedičské právo a absencia trustov v podmienkach SR spôsobujú, že poručiteľ nemá právnu možnosť zaistiť, aby jeho želania týkajúce sa rodinného podnikania boli dodržiavané aj po jeho smrti. Proces dedenia rodinných podnikov si vyžaduje vzhľadom na uvedené dôvody zásadnú zmenu, a to prijatím legislatívnych zmien v Občianskom zákonníku, ktoré by reflektovali špecifické potreby rodinných podnikov. Navrhujeme, aby bolo možné stanoviť v závete pre dedičov podmienky nakladania s majetkom rodinného podniku po smrti zakladateľa podniku. V súvislosti so zablokovaným podnikateľským účtom v prípade úmrtia rodinného príslušníka, navrhujeme upraviť možnosť oprávnených osôb uvedených v §13 ods.1 písm. a) až c) zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní disponovať s finančnými prostriedkami, ktoré sa nachádzajú na bankovom účte zomrelej fyzickej osoby, s cieľom zabrániť možnosti zániku rodinného podniku. Vzhľadom na absenciu inštitútu na správu rodinného majetku, navrhujeme do právnej úpravy zaviesť inštitút nadačného fondu, napríklad po vzore ČR, ktorý by pomohol v usporiadaní vzťahov k majetku do budúcnosti či pre prípad smrti. Odporúčame tiež zvážiť legislatívne zavedenie možnosti úpravy majetkového režimu snúbencov ešte pred uzavretím manželstva. Zavedenie možnosti uzavrieť predmanželskú zmluvu vo forme notárskej zápisnice, obdobne ako to umožňuje napríklad česká právna úprava, by zvýšilo právnu istotu rodín a umožnilo efektívne plánovanie majetkových vzťahov ešte pred vstupom do manželstva. Takáto úprava by prispela k stabilite vlastníckych pomerov v rodinných podnikoch, znížila riziko sporov pri vysporiadaní majetku a podporila kontinuitu podnikania pri generačnej výmene. **V tejto súvislosti je nutné novelizovať zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník.**

5. Daňové a právne problémy pri prevode rodinného podniku

Podnikateľský subjekt môže na Slovensku počas svojho života odovzdať rodinný podnik nasledovníkom, napríklad prostredníctvom **prevodu obchodného podielu**, ktorý sa uskutočňuje zmluvou o prevode obchodného podielu podľa zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník. V zmysle ust. §114 Obchodného zákonníka *„obchodný podiel predstavuje práva a povinnosti spoločníka a im zodpovedajúcu účasť na spoločnosti. Jeho výška sa určuje podľa pomeru vkladu spoločníka k základnému imaniu spoločnosti, ak spoločenská zmluva neurčuje inak.“* Príjem z predaja obchodného podielu u fyzickej osoby však podlieha dani z príjmov

(v roku 2025 19 % alebo 25 % daň z príjmov) a tiež sa z neho platia zdravotné odvody. Z nášho pohľadu ide o pomerne vysoké daňové zaťaženie.[9]

Za problematické považujeme, že aktuálne **platná právna úprava v SR neumožňuje odovzdanie živnosti zo živnostníka na inú osobu počas života podnikateľa**, a to ani pokiaľ ide o rodinného príslušníka. Podľa §10 zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom oprávnení (živnostenský zákon), živnostenské oprávnenie predstavuje subjektívne právo, viažuce sa na konkrétnu osobu a iná osoba ho môže vykonávať len za podmienok ustanovených zákonom. To znamená, že **živnosť je neprenosná**. Odovzdanie podniku živnostníka jeho nástupcom je možné realizovať prostredníctvom **predaja podniku** živnostníka jeho nástupcovi, v takom prípade dochádza medzi subjektami k uzatvoreniu zmluvy o predaji podniku podľa ust. §476 až 488 Obchodného zákonníka. Podmienkou je, aby potomok disponoval živnostenským oprávnením na svoje meno, prípadne obchodnú spoločnosť, ktorej je vlastníkom.[10] Z hľadiska daní vzniká povinnosť vypracovať tzv. transferové oceňovanie, podstatou ktorého je, aby ceny transakcií, ktoré prebiehajú medzi závislými osobami boli uskutočňované za trhových podmienok (t.j. za takých, aké by si podnikateľ dohodol aj s nezávislými osobami).[11] S transferovým oceňovaním, ktorého pravidlá sú ukotvené v zákone č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov je spätých mnoho administratívne náročných povinností, ako napríklad povinnosť viesť osobitnú transferovú dokumentáciu. Opätovne je potrebné zdaniť zisk z predaja. Dosiahnuť prevod živnosti na inú osobu alebo člena rodiny je možné **vkladom živnosti do základného imania obchodnej spoločnosti**, ktorú založili potomkovia, pričom však zákazky živnostníka uskutočňované na základe verejného obstarávania nemôže plniť obchodná spoločnosť a musí sa zúčastniť nového verejného obstarávania.[12] Tieto prekážky zároveň znižujú motiváciu rodinných podnikov vstupovať do formálnej evidencie alebo registrácie. Podniky deklarujú, že bez úpravy daňového režimu a zjednodušenia prevodov v rámci rodiny nemá registrácia praktický prínos pri plánovaní nástupníctva.

Odporúčanie: Navrhujeme vykonať daňové zmeny prostredníctvom úpravy ustanovenia §9 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov a oslobodiť príjem z predaja majetku vo vlastníctve fyzickej osoby – podnikateľa a príjem z prevodu obchodného podielu od dane z príjmu, a to v prípade predaja či prevodu na priamych rodinných príslušníkov v plnej výške. Uvedené opatrenie by prispelo k transferu rodinných podnikov počas života majiteľa rodinného podniku. S cieľom pomôcť rodinným podnikom pri nástupníctve, navrhujeme zrušenie domáceho transferového oceňovania, prípadne alternatívnym riešením je zvýšenie aktuálnej hranice významovosti 10 000 eur pre bezpečný prístav, aby lepšie zohľadňovala potreby rodinných podnikov. Taktiež navrhujeme upraviť zákon o verejnom obstarávaní s cieľom umožniť pokračovať v zmluvnom vzťahu nástupníkom rodinných živností.

[9] Príjmy z prevodu účasti (podielu) na spoločnosti s ručením obmedzeným, komanditnej spoločnosti alebo z prevodu členských práv družstva, ak tieto príjmy daňovník dosiahol po 1.1.2004, sú ostatnými príjmami podľa § 8 ods. 1 písm. f) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov (ZDP), ak nejde o príjmy z predaja účasti (podielu), ktorá bola v čase predaja zahrnutá v obchodnom majetku daňovníka s príjmami podľa § 6 ods. 1 a 2 ZDP. Takéto príjmy sú v zmysle § 6 ods. 5 ZDP príjmami z podnikania alebo príjmami z inej samostatnej zárobkovej činnosti podľa § 6 ods. 1 a 2 ZDP.

[10] Dostupné na: https://www.sbagency.sk/sites/default/files/bariery_rodinneho_podnikania_na_slovensku_0422020.pdf

[11] Od 1.januára 2023 bol v súvislosti s transferovým oceňovaním do §17 ods.5 ZDP doplnený tzv. bezpečný prístav pri transakciách, ktoré nepresiahnu hranicu významnosti 10 000 eur s cieľom zníženia administratívnej záťaže malých podnikateľov pri transakciách s nízkou hodnotou.

[12] Dostupné na: https://www.podnikajte.sk/zivnost/odovzdanie-zivnosti-nastupnikom

2.1. Vznesené pripomienky k návrhu novelizácie zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch

Odbor Centrum lepšej regulácie (ďalej aj ako "*CLR")* Slovak Business Agency sa v roku 2021 zapojil do medzirezortného pripomienkového konania k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch.

Vznesených bolo spolu 168 pripomienok, z toho 50 zásadných. Akceptovaných pripomienok bolo spolu 47, z toho 15 zásadných. Čiastočne akceptovaných pripomienok bolo 19, z toho 7 zásadných a počet neakceptovaných pripomienok bol v počte 102, z toho 28 z nich bolo zásadných.

CLR vznieslo celkovo 10 pripomienok, z toho 9 pripomienok bolo zásadných a 1 pripomienka bola vznesená ako obyčajná. Akceptované boli zo strany MPSVR 2 zásadné pripomienky, čiastočne akceptovaných bolo 5 zásadných pripomienok, neakceptované boli 3 pripomienky, z toho 1 obyčajná a 2 zásadné.[13]

Tab. č. 2: **Vybrané vznesené pripomienky v rámci medzirezortného pripomienkového konania Centra lepšej regulácie 2021**

Slovak Business Agency	**45. novelizačnému bodu (§ 15a ods. 1 písm. d) a k § 15b)** **SBA navrhuje úpravu bodu 45. predloženej novely - § 15b tak, aby vytvorenie rady rodinného podniku ako kolektívneho orgánu rodinného podniku bolo fakultatívne, nie obligatórne, nakoľko to predstavuje administratívnu záťaž pre rodinné podniky navyše. Úlohu rodinnej rady by mohlo v určitých prípadoch pri obchodných spoločnostiach spĺňať aj valné zhromaždenie, ktoré rozhoduje o strategických plánoch a budúcnosti spoločností. V prípade podnikateľa – fyzickej osoby, ktorý by spĺňal podmienky rodinného podniku v zmysle ustanovenia § 15a ods. 1 písm. a) až c) je naplnenie tejto podmienky nereálne, vzhľadom k minimálnemu počtu členov rodinnej rady. Zároveň SBA navrhuje, aby rada rodinného podniku mala povinných len dvoch členov s ohľadom na to, že väčšinu majú tvoriť členovia spoločnej rodiny (v mikro či malých podnikoch je uvedené ťažko naplniteľné) a nie je to v súlade so stanovenými personálnymi podmienkami rodinného podniku v zmysle § 15a ods. 1 písm. b).**
Slovak Business Agency	**45. novelizačnému bodu (§ 15f ods. 2)** SBA ďalej navrhuje **znížiť povinnosť použitia najmenej 15 % zisku** po zdanení na posilnenie svojich vnútorných a vonkajších vzťahov v zmysle § 15f na 5 % zo zisku po zdanení. Uvedených 15 % považujeme za príliš zaťažujúce pre podnikateľské subjekty, čo by mohlo viesť k obmedzeniu ich podnikateľskej činnosti, za ktorej účelom boli založené. **SBA navrhuje zaviesť možnosť v odôvodených situáciách nepoužiť zisk na daný účel vôbec** (napríklad v prípade rozširovania podnikania alebo finančných ťažkostí rodinného podniku, predchádzaniu krízy spoločnosti v zmysle ustanovení Obchodného zákonníka).
Slovak Business Agency	**45. novelizačnému bodu (§ 15f ods. 4)** SBA navrhuje zrušiť všeobecnú povinnosť predkladania účtovnej závierky rodinných podnikov ministerstvu a zaviesť povinnosť predkladať účtovnú závierku iba v prípade vyžiadania ministerstvom na účely kontroly splnenia podmienky § 15f ods. 2.
Slovak Business Agency	**67. novelizačnému bodu (§ 25 ods. 1)** SBA navrhuje zrušenie vytvorenia nového registra registrovaných rodinných podnikov. Vytváranie ďalšieho registra podnikateľov považujeme za duplicitné a nadbytočné, vzhľadom k tomu, že v súčasnosti už existujú rôzne druhy registrov podnikateľov, ako je register právnických osôb ŠÚ SR, obchodný register, či živnostenský register. SBA tak navrhuje prípadnú evidenciu rodinných podnikov subsumovať pod niektorý z už existujúcich registrov.
Slovak Business Agency	**Analýze vplyvov na podnikateľské prostredie** V súvislosti so zavedením možnosti podnikateľských subjektov evidovať sa, resp. registrovať sa ako rodinný podnik, SBA žiada predkladateľa o vyčíslenie administratívnych nákladov tejto

[13] Dostupné na: https://www.slov-lex.sk/elegislativa/legislativne-procesy/SK/LP/2021/361/sprievodne-dokumenty?stadiumUuid=a2b897bc-9066-4d01-b021-878b1bc7c78a

	možnosti v časti 3.1 Náklady regulácie Analýzy vplyvov na podnikateľské prostredie a ich uvedenie v súhrnnej tabuľke v časti 3.1.1 Súhrnná tabuľka nákladov regulácie, napríklad formou modelového výpočtu na jeden podnikateľský subjekt.
Slovak Business Agency	**K návrhu zákona ako celku – rodinné podniky, novelizačné body 1, 5, 45, 48, 64 až 72, 88, 92, 93, 95, 102, a niektoré ustanovenia Čl. II až IV a súvisiace** SBA sa nestotožňuje s názorom predkladateľa, podľa ktorého „Jedným z hlavných cieľov rodinného podniku, na rozdiel od bežných komerčných firiem, je práve kultivácia týchto rodinných väzieb vo vnútornom prostredí podniku s dôrazom na posilňovanie rodinných hodnôt a kvality rodinného života nevynímajúc rozvoj rodinnej hmotnej kultúry a tradície.“, nakoľko jedným z hlavných cieľov rodinného podniku, rovnako ako iných podnikov, je dosahovanie zisku. Zároveň sa takáto definícia rodinného podniku nepribližuje definícii rodinného podniku, ktorú presadzuje Európska únia, ani žiaden z okolitých štátov (Česko, Poľsko, Rakúsko, Maďarsko). SBA navrhuje predkladateľovi inšpirovať sa napríklad definíciou, zavedenou v Českej republike. **Zároveň právny predpis nereaguje na akútne problémy rodinných podnikov, akými je napríklad súčasná potreba legislatívneho riešenia generačnej obmeny v rámci rodinných podnikov**. • V zmysle uvedeného je podľa názoru SBA potrebné aj primerane upraviť právne predpisy napríklad v oblasti dedičského práva, vytvoriť prostredie pre zvýšenie flexibility podmienok pri stanovení nástupníctva či pri realizácii bezpodielového spoluvlastníctva manželov. • Je ďalej potrebné upraviť (novelizovať) tiež legislatívu v oblasti živnostenského podnikania, a to napríklad rozšírením podmienok, osôb či termínov, ktoré umožnia pokračovať v podnikaní zosnulého podnikateľa na základe existujúceho živnostenského oprávnenia o ďalšie osoby. • Je vhodné upraviť tiež okruh osôb, ktoré môžu byť v rodinnom podniku zodpovedným zástupcom bez pracovného pomeru, ako aj širšie vymedzenie osôb – rodinných príslušníkov, ktorých práca bez pracovného pomeru by v rodinnom podniku nebola nelegálna.

Zdroj: Vznesené pripomienky v rámci medzirezortného pripomienkového konania. Dostupné na: https://www.slov-lex.sk/elegislativa/legislativne-procesy/SK/LP/2021/361/sprievodne-dokumenty?stadiumUuid=a2b897bc-9066-4d01-b021-878b1bc7c78a

3 Meranie vplyvu regulácie

Nakoľko na Slovensku nie je k dispozícii komplexná databáza rodinných podnikov, na kvantifikáciu dopadov povinného použitia 12 % zisku po zdanení bola využitá databáza SBA, ktorá zahŕňa rodinné podniky uchádzajúce sa o podporu alebo podporené v rámci špecializovaného programu pre rodinné podniky. Údaje o dosiahnutom kladnom hospodárskom výsledku vychádzali z účtovných výkazov týchto subjektov.

Údaje o dosiahnutom kladnom hospodárskom výsledku a o výške 12 % zo zisku po zdanení sú uvedené v nasledujúcej tabuľke. Z uvedených výpočtov vyplýva, že odhadovaná hodnota 12 % zo zisku po zdanení predstavuje pri typickom mediánovom rodinnom mikropodniku približne 2 200 EUR a pri malom podniku 7 900 EUR. Výrazne vyššie hodnoty dosahujú stredné rodinné podniky, pri ktorých by 12 % zo zisku po zdanení predstavovalo približne 59 900 EUR.

Tab. č. 3: **Kladný hospodársky výsledok po zdanení vybraných rodinných podnikov**

Kladný hospodársky výsledok po zdanení	priemer HV	medián HV	12 % z HV
mikropodnik (0-9)	177 727	18 627	2 235
malý podnik (10-49)	178 902	65 699	7 884
stredný podnik (50-249)	1 180 870	498 926	59 871

Zdroj: Interné databázy SBA, register účtovných závierok

3.1. HĺBkové ex post hodnotenie vybraných regulácií

Ministerstvo hospodárstva SR vykonalo dňa 19.06.2025 tzv. hĺbkové ex post hodnotenie[14] k zákonu č. 112/2018 Z. z. Predmetom ex post hodnotenia bolo: **1) absencia výhod spojených s evidovaním alebo registráciou rodinného podniku**, 2) nejednoznačnosť predkladaných dokladov pri žiadosti o zaradenie do evidencie rodinných podnikov a žiadosti o registráciu, 3) duplicitná povinnosť v žiadosti o zaradenie do evidencie rodinných podnikov, 4) povinnosť predkladať investičnú zmluvu pri žiadosti o zaradenie do evidencie rodinných podnikov a žiadosti o registráciu rodinného podniku, **5) povinnosť použitia určenej výšky najmenej 12 % zo zisku po zdanení na vymedzené účely**, **6) zverejnenie dôverných informácií o rodinnom podniku**, 7) najmenej dvaja členovia spoločnej rodiny vykonávajú priamo alebo nepriamo väčšinu hlasovacích práv, 8) najmenej jeden člen spoločnej rodiny je v pracovnoprávnom vzťahu s fyzickou osobou – podnikateľom, ktorý je rodinným podnikom, 9) podmienky uzatvorenia a výkonu investičnej zmluvy, 10) Investičná zmluva - podmienka počas trvania investície, 11) schvaľovanie štatútu rady rodinného podniku, 13) rada rodinného podniku má najmenej troch členov, 14) evidovaný rodinný podnik, 15) registrovaný rodinný podnik - podmienky priznania štatútu, povinnosti registrovaného podniku.[15]

[14] HĺBkové ex post hodnotenie vybraných regulácií, ktoré pôsobia v podnikateľskom prostredí, sa vykonáva formou osobitného komplexného posúdenia jednotlivých častí právneho predpisu alebo právneho predpisu ako celku alebo aj súvisiacich ustanovení iných právnych predpisov. HĺBkové ex post hodnotenie vykonáva Ministerstvo hospodárstva SR v súčinnosti s orgánom verejnej moci, v ktorého kompetencii je podľa zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov hodnotený právny predpis (ďalej len „gestor právneho predpisu“): https://www.economy.gov.sk/podnikatelske-prostredie/ex-post-hodnotenie-regulacii-posobiacich-v-podnikatelskom-prostredi/hlbkove-ex-post-hodnotenie-regulacii-vyplyvajucich-z-pravnych-predpisov

[15] Dostupné na: https://www.economy.gov.sk/podnikatelske-prostredie/jednotna-metodika/ex-post-hodnotenie-regulacii-posobiacich-v-podnikatelskom-prostredi/vykonane-ex-post-hodnotenia/vykonane-hlbkove-ex-post-hodnotenia/ex-post-hodnotenia-kalendarny-rok-2025?csrt=8157476027378978763

V nasledujúcej časti sa budeme venovať vybraným reguláciám, ktoré boli vyhodnotené v rámci hĺbkového ex post hodnotenia.

Absencia výhod spojených s evidovaním alebo registráciou rodinného podniku (§ 15c, §15e)

V ustanovení § 15c zákona č, 112/2018 Z. z. je upravené, že podnik, ktorý spĺňa základné znaky rodinného podniku (podľa § 15a ods. 1) môže požiadať o zaradenie do evidencie rodinných podnikov. V ustanovení § 15d až § 15g zákona č, 112/2018 Z. z. sa ustanovujú podmienky pre priznanie štatútu registrovaného rodinného podniku.

Znenie podnetu z podnikateľského prostredia:

„Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch (ďalej len "zákon o sociálnej ekonomike"), a ani iná legislatíva, v rozpore s cieľom deklarovaným na strane 2 všeobecnej časti dôvodovej správy k novele zákona o sociálnej ekonomike (Zákon č. 494/2022 Z. z.), ***v súčasnej dobe neposkytuje rodinným podnikom žiadnu formu podpory, prípadne právneho/daňového/účtovného zvýhodnenia, ktoré by motivovalo podnikateľov žiadať o priznanie štatútu evidovaného alebo registrovaného podniku.*** *Vzhľadom na uvedené sa regulácia § 15a – 15g javí nielen v rozpore so základnou požiadavkou pri tvorbe právnych predpisov: predpokladom racionálneho zákonodarcu, ale § 15a – 15g sú v praxi de facto nepodstatnými. V spojení s administratívnou náročnosťou podania žiadosti o zaradenie do evidencie rodinných podnikov alebo registráciou rodinného podniku a častokrát aj absenciou dostatočných personálnych kapacít, ide o významne nákladové položky pre podnikateľov, ktoré je efektívnejšie (aj z pohľadu povinnosti konať s odbornou starostlivosťou a ako riadny hospodár) vynaložiť za účelom dosiahnutia zisku. Predmetom ex post hodnotenia by malo byť posúdenie predmetnej legislatívnej úpravy vo vzťahu k deklarovaným zámerom pri jej zavádzaní.“*

Identifikácia dotknutých subjektov ex ante:

V analýze vplyvov na podnikateľské prostredie[16] bolo na základe prieskumu Slovenskej asociácie malých a stredných podnikov uvedené, že v r. 2019 – 2020 uvedené, že približne 60 – 65 % z malých a stredných podnikov tvoria rodinné podniky. V analýze bolo zároveň odhadované, že:

- **v roku 2023 bude na Slovensku evidovaných 2 000 rodinných podnikov** (z toho 1 938 malých a stredných) a registrovaných 75 rodinných podnikov (z toho 73 malých a stredných),
- **v roku 2024 bude na Slovensku evidovaných 6 000 rodinných podnikov** (z toho 5 814 malých a stredných) a registrovaných 165 rodinných podnikov (z toho 160 malých a stredných),
- **v roku 2025 bude na Slovensku evidovaných 8 000 rodinných podnikov** (z toho 7 752 malých a stredných) a registrovaných 425 rodinných podnikov (z toho 413 malých a stredných).

Dotknutými subjektmi sú rodinné podniky, ktoré požiadali o zaradenie do evidencie rodinných podnikov alebo o registráciu rodinného podniku. K dátumu spracovania formulára gestor uvádza 0 evidovaných a 0 registrovaných rodinných podnikov (za obdobie od júla 2023

[16] Dostupné na: https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=8&CPT=1214

do apríla 2025). Potenciálne môže byť reguláciou ovplyvnených veľa subjektov, avšak z dôvodu skutkového stavu nie je možné určiť počet dotknutých subjektov.

Ex ante náklady:

Pre hodnotenú reguláciu nebol v Analýze vplyvov na podnikateľské prostredie kvantifikovaný celkový vplyv na podnikateľské prostredie. Vypočítané boli iba súhrnné administratívne náklady súvisiace s podaním žiadostí o zaradenie do evidencie rodinných podnikov a s podaním žiadosti o zaradenie do registra rodinných podnikov.

Analýza vplyvov na podnikateľské prostredie predpokladala, že:

- Jednorazové administratívne zaťaženie súvisiace so **žiadosťou o zaradenie do evidencie rodinných podnikov** odhadujeme v rozsahu **90 minút na jedného žiadateľa**, čo predstavuje **4 eurá v administratívnych nákladoch**. Odhaduje sa, že v roku 2023 žiadosť o zaradenie do evidencie podá 2 000 rodinných podnikov
- Jednorazové administratívne zaťaženie súvisiace so **žiadosťou o zaradenie do registra rodinných podnikov** odhadujeme v rozsahu **120 minút na jedného žiadateľa,** čo predstavuje 5 eur v administratívnych nákladoch. Odhaduje sa, že v roku 2023 žiadosť o zaradenie do registra podá 75 rodinných podnikov.[17]

Ex post náklady:

Od zavedenia regulácie nebol **ani jeden podnikateľský subjekt evidovaný alebo registrovaný** ako rodinný podnik, preto údaje k objemu administratívnej záťaže nie sú dostupné. Z uvedeného dôvodu **nie je možné uviesť spôsob vypočítania skutočných nákladov na podnikateľské prostredie.** V rámci konzultácií k predmetnej regulácií autor podnetu odhadol **potenciálne administratívne** zaťaženie súvisiace s podaním žiadosti a príslušných príloh na cca 180 min jednorazovo pre 1 podnikateľský subjekt, čo by predstavovalo približne 9 eur v administratívnych nákladoch.

Tab. č. 4: **Vyjadrenie podnikateľských subjektov k regulácií (vznesené pripomienky voči zneniu regulácie)**

1	Chýbajú reálne výhody z evidencie/registrácie rodinných podnikov, preto nie je motivácia sa registrovať (aktuálne hlásených 0 evidovaných a 0 registrovaných).
2	Registrácia mala slúžiť ako podmienka pre prístup k vybraným formám priamej/nepriamej pomoci, no zákon to neustanovil.
3	Proces evidencie/registrácie je administratívne náročný a predstavuje náklad pre podnikateľov (odhad času: 180 min jednorazovo na jeden podnikateľský subjekt).
4	Evidencia/registrácia na rezorte práce je vnímaná ako duplicita s Obchodným a Živnostenským registrom—prakticky by vznikla len kópia existujúcich údajov.

Zdroj: Vlastné spracovanie

Vyjadrenie gestora k regulácií

Zámer novely zákona č. 112/2018 Z. z. bol legislatívno-technicky upraviť rodinný podnik a jasne vymedziť jeho určujúce znaky, predovšetkým rodinné väzby. Zákon zároveň definoval základné atribúty, práva a povinnosti rodinného podniku a jeho vnútorné vzťahy, ktoré sú kľúčové pre fungovanie a dosahovanie cieľov. Rodinný podnik sa chápe ako bežné podnikanie s pozitívnym sociálnym presahom a „vyšším zámerom“, čo ho približuje k sociálnemu podniku.

[17] Dostupné na: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=518345

Na preukázanie statusu majú žiadatelia predkladať dokumenty potvrdzujúce splnenie stanovených podmienok a atribútov.

Alternatívne riešenia z pohľadu podnikateľských subjektov v rámci ex post hodnotenia

Navrhuje sa posilniť motiváciu rodinných podnikov najmä cez **daňové nástroje** – konkrétne zavedením daňových výhod v zákone č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, popri ktorých by mohli existovať aj **nefinančné úľavy** (napr. výnimka pri predkladaní podkladov vo verejnom obstarávaní). Zároveň sa odporúča zrušiť evidenciu a registráciu rodinných podnikov pre nízku pridanú hodnotu a zvážiť model, kde registráciu zabezpečuje podnikateľská asociácia. Navrhuje sa vyňať definície rodinných podnikov zo zákona o sociálnej ekonomike a presunúť ich do vhodnejšieho predpisu (napr. Obchodný alebo Občiansky zákonník), prípadne prijať samostatný zákon o rodinnom podnikaní v gescii hospodárstva alebo spravodlivosti. Už počas konzultácií (17.03.2021 a 24.03.2021) zazneli obavy, aby rodinné podniky neboli považované za subjekty sociálnej ekonomiky, a požiadavka riešiť ich samostatnou právnou úpravou.

Vyjadrenie gestora k alternatívnym riešeniam od podnikateľských subjektov

Podľa gestora je v zákone č. 112/2018 Z. z. síce definovaný pojem rodinný podnik a rodinná farma, nie však samotné „rodinné podnikanie“. Aby bolo možné rodinné podniky pod tento zákon zaradiť, bolo potrebné stanoviť im konkrétne atribúty a povinnosti s dôrazom na pozitívny sociálny presah, čo sa premietlo do pravidiel evidencie a registrácie. Už vo všeobecnej dôvodovej správe pri predkladaní návrhu zákona gestor deklaroval, že formy podpory rodinných podnikov nebudú predmetom právnej úpravy; v nadväznosti na to sa ani v novele nepočítalo s výhodami viazanými na evidenciu či registráciu. **Gestor zároveň uvádza, že zo strany podnikateľov neeviduje záujem o poskytnutie výhod.**

Gestor tiež priznáva nedostatočné kapacity na správu registra rodinných podnikov a upozorňuje, že prípadná masová evidencia alebo registrácia by predstavovala výraznú administratívnu záťaž. Napokon konštatuje, že rodinné podniky do rámca zákona o sociálnej ekonomike plne nezapadajú, a do budúcna pripúšťa diskusiu o presunutí príslušných ustanovení do vhodnejšieho právneho predpisu.[18]

V súčasnosti **jediný podporu rodinných firiem zo zdrojov štátneho rozpočtu** v nepriamej forme ako poskytnutie bezplatného individuálneho odborného poradenstva v otázkach nástupníctva a generačnej výmeny **poskytuje Slovak Business Agency** prostredníctvom Schémy minimálnej pomoci na podporu rodinného podnikania, ktorá je určená pre malé a stredné podniky. Iné formy priamej či nepriamej finančnej podpory alebo nefinančné výhody pre rodinné podniky nie sú v slovenskej legislatíve ukotvené.

Očakávania, že vznikne záujem o „rodinnú značku“ a posilní sa ochrana duševného vlastníctva či know-how, sa nenaplnili. Pre nízky pomer prínosov k nákladom sa doteraz žiaden podnik neevidoval ani nezaregistroval. Tým pádom nepriniesla právna úprava ani zamýšľaný prínos v podobe lepšieho prehľadu a transparentnosti rodinných podnikov.

Prax ukazuje viaceré bariéry:

- komplikované a obmedzujúce podmienky (napr. pri štruktúre podniku),
- duplicitné povinnosti (registrácia) a najmä absenciu výhod, ktoré by motivovali k evidencii či registrácii.

[18] Dostupné na: https://www.economy.gov.sk/uploads/files/s3YLidXk.pdf

Povinnosť použitia určenej výšky najmenej 12 % zo zisku po zdanení na vymedzené účely (§ 15f ods. 2)

Ustanovenie § 15f zákona č. 112/2018 Z. z. v ods. 2 ukladá registrovaným rodinným podnikom povinnosť použiť najmenej 12 % zisku po zdanení na posilnenie svojich vnútorných vzťahov a vonkajších vzťahov, a to napr. na vzdelávanie členov spoločnej rodiny, na dôchodkové zabezpečenie členov spoločnej rodiny, na rekreačné pobyty členov spoločnej rodiny a zamestnancov registrovaného rodinného podniku, na zdravotnú starostlivosť o členov spoločnej rodiny a zamestnancov registrovaného rodinného podniku a na sociálnu pomoc a starostlivosť o členov spoločnej rodiny. Tento záväzok je vyjadrený v základnom dokumente podniku a musí byť splnený do jedného roka od schválenia riadnej účtovnej závierky, ktorá potvrdzuje kladný výsledok hospodárenia.

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny môže **uložiť pokutu vo výške od 100 eur do 1 000 eur, ak registrovaný rodinný podnik porušil povinnosť** podľa § 15f ods. 2, v prípade opakovaného a závažného porušenia § 15f ods. 2 môže pristúpiť k zrušeniu štatútu registrovaného rodinného podniku.

Znenie podnetu z podnikateľského prostredia:

„Registrácia rodinného podniku je nedôvodne podmienená povinnosťou formulovanou v § 15f ods. 2 Zákona o sociálnej ekonomike, podľa ktorej je registrovaný rodinný podnik povinný použiť najmenej 12 % zo zisku po zdanení na posilnenie svojich vnútorných a vonkajších vzťahov. Táto povinnosť zásadne odrádza podnikateľov od podania žiadosti o registráciu, navyše v kontexte súčasnej absencie akýchkoľvek zvýhodnení pre registrované rodinné podniky. Je na slobodnom rozhodnutí vedenia rodinného podniku a najmä ich majiteľov, ako tieto finančné prostriedky budú použité: podnikatelia často využívajú dosiahnuté zisky (po ich vyplatení majiteľom) na ďalšie investície do nových projektov. Táto podmienka je pre nich v tomto smere značne limitujúca. Ani prípadný odklad použitia časti zisku po zdanení na obdobie 5 rokov v súlade s § 15f ods. 3 Zákona o sociálnej ekonomike v tomto smere neposkytuje rodinnému podniku komfort, keďže je nutné s takouto „účelovo viazanou rezervou“ počítať pri každoročnom plánovaní príjmov/výdavkov. Predmetom ex post hodnotenia by malo byť prehodnotenie zákonom stanovenej použitia určenej výšky zo zisku po zdanení na vymedzeného účely registrovaného rodinného podniku.“

Ex ante náklady:

Pre hodnotenú reguláciu nebol samostatne kvantifikovaný vplyv na podnikateľské prostredie, pričom boli vypočítané iba súhrnné administratívne náklady spojené s registráciou rodinného podniku a odhadnuté administratívne zaťaženie súvisiace s plnením povinností registrovaného rodinného podniku.

Analýza vplyvov na podnikateľské prostredie predpokladala, že:

- Jednorazové administratívne zaťaženie súvisiace so žiadosťou o zaradenie do registra rodinných podnikov odhadujeme v rozsahu **120 minút na jedného žiadateľa**, čo predstavuje **5 eur v administratívnych nákladoch**. Odhaduje sa, že v roku 2023 žiadosť o zaradenie do registra podá 75 rodinných podnikov.
- Administratívne zaťaženie súvisiace s povinnosťami registrovaných rodinných podnikov odhadujeme v rozsahu **350 minút ročne pre jeden registrovaný rodinný podnik**, čo predstavuje **56 eur v administratívnych nákladoch**. Odhaduje sa, že v roku 2023 bude registrovaných 75 rodinných podnikov.

Ex post náklady:

Vzhľadom k tomu, že doposiaľ nebol zaregistrovaný žiadny rodinný podnik, údaje k objemu administratívnej záťaže nie je možné overiť a ani porovnať rozdiel medzi predpokladanými a skutočnými nákladmi danej regulácie.

Tab. č. 5: **Vyjadrenie podnikateľských subjektov k regulácií (vznesené pripomienky voči zneniu regulácie)**

1	Povinnosť podľa § 15f ods. 2 smerovať min. 12 % zisku po zdanení na zákonom určené účely sa vníma ako nevhodný zásah do manažérskych kompetencií a znižovanie flexibility potrebnej na investície a rast; výrazne odrádza od registrácie rodinného podniku.
2	Procesy evidencie/registrácie sú označované za zbytočné, pričom súvisiace povinnosti a následná štátna kontrola sa vnímajú ako prvok diskriminujúci konkurencieschopnosť rodinných podnikov.

Zdroj: Vlastné spracovanie

Vyjadrenie gestora k regulácií

Rodinný podnik sa podľa gestora chápe ako bežné podnikanie s pozitívnym sociálnym presahom, s dôrazom na rodinné väzby, hodnoty a kultúru. Registrácia a nastavené pravidlá majú usmerniť tok zisku dovnútra podniku s cieľom dlhodobej stability. Povinné použitie najmenej 12 % zisku po zdanení na zákonom určené účely je definičným znakom registrovaného rodinného podniku a odlišuje ho od bežných firiem, pričom udelený štatút od MPSVR SR preukazuje, že podnik sleduje aj vnútro-rodinné sociálne ciele.

Alternatívne riešenia z pohľadu podnikateľských subjektov v rámci ex post hodnotenia

Podnikateľský subjekt v rámci konzultácií navrhol, aby sa súčasná povinnosť nahradila len možnosťou alebo odporúčaním. Ak by registrovaný rodinný podnik použil zisk po zdanení na zabezpečenie potrieb spoločnej rodiny (podľa demonštratívneho výpočtu v § 15f ods. 2 zákona o sociálnej ekonomike), mal by mu priamo zo zákona vzniknúť nárok na konkrétny benefit, napríklad vo forme daňovo-odvodového zvýhodnenia. Zároveň navrhuje znížiť minimálny podiel zisku po zdanení, ktorý má smerovať na posilňovanie vnútorných a vonkajších vzťahov rodinného podniku.

Vyjadrenie gestora k alternatívnym riešeniam od podnikateľských subjektov

Rodinné podniky a sociálne podniky majú spoločný prvok a to, že oba sledujú vyšší zámer, pričom na jeho podporu povinne vyčleňujú vybrané percento svojho zisku. Rodinný podnik tak nesleduje len cieľ dosahovania zisku, ale aj vyšší zámer, ako je rozvoj a udržiavanie rodinného prostredia či posilňovanie tzv. spoločnej rodiny. Gestor zdôraznil, že **predmetnú povinnosť nemôže zrušiť, ale môže uvažovať o znížení stanovenej minimálnej 12 % hranice**.[19]

Zverejnenie dôverných informácií o rodinnom podniku (§ 15b ods. 4)

Podľa ustanovenia § 15b ods.4 zákona č. 112/2018 Z. z. rada rodinného podniku zasadá najmenej raz za kalendárny rok, pričom zo zasadnutia rady rodinného podniku sa vyhotovuje **zápisnica,** ktorú rodinný podnik na požiadanie poskytne ministerstvu práce. V zmysle

[19] Dostupné na: https://www.mhsr.sk/uploads/files/FW7kh0pA.pdf?csrt=11453790950372145877

§ 15b ods.1 písm. f) rada rodinného podniku prerokúva okrem iného aj informácie týkajúce sa rodinného podniku, ktoré následne poskytuje členom rady rodinného podniku.

Znenie podnetu z podnikateľského prostredia

„MPSVR SR si môže vyžiadať zápisnicu zo zasadnutia rodinnej rady rodinného podniku. Vzhľadom na záležitosti, ktoré prerokúva rada (§ 15b ods. 1 zákona o sociálnej ekonomike), je zrejmé, že ide o dôverné informácie, ktoré sú navyše často aj obchodným tajomstvom rodinného podniku (napr. strategické smerovanie podniku). Rodina nemá prirodzene záujem o zverejnenie týchto citlivých informácií, a to ani orgánu štátnej správy. Toto oprávnenie ministerstva nie je odôvodnené a pre ministerstvo je samotný obsah zasadnutia rady irelevantný. Dôvodová správa k § 15b ods. 4 Zákona o sociálnej ekonomike rovnako neobsahuje relevantné zdôvodnenie tohto oprávnenia ministerstva. Nevhodnosť právnej úpravy zdôrazňuje aj pokuta v rozmedzí od 100 eur do 1000 eur za porušenie predmetnej povinnosti podľa § 28 ods. 4 Zákona o sociálnej ekonomike. Predmetom ex post hodnotenia bude prehodnotenie oprávnenia ministerstva žiadať predloženie zápisnice zo zasadnutia rodinnej rady.“

Ex ante náklady:

Pre hodnotenú reguláciu nebol kvantifikovaný vplyv na podnikateľské prostredie samostatne.

Ex post náklady:

Vzhľadom na chýbajúcu kvantifikáciu nákladov predmetnej regulácie na podnikateľské subjekty, nie je možné uviesť spôsob vypočítania skutočných vplyvov na podnikateľské prostredie. Avšak je možné predpokladať vznik administratívnych nákladov ako aj zaťaženie rodinných podnikov, súvisiace s povinným vyhotovovaním zápisníc zo zasadnutí rady rodinného podniku. Nárast administratívnych nákladov je možné predpokladať predovšetkým u registrovaných rodinných podnikov, ktoré sú podľa § 15d ods.1 písm. d) zákona č. 112/2018 Z. z. povinné mať zriadenú radu rodinného podniku.

Tab. č. 6: **Vyjadrenie podnikateľských subjektov (vznesené pripomienky voči zneniu regulácie)**

1	Zápisnice zo zasadnutí rady rodinného podniku často obsahujú citlivé informácie – napríklad o obchodných a strategických plánoch, finančnej situácii či osobných údajoch členov rady – ktorých sprístupňovanie mimo podniku predstavuje riziko ich úniku alebo zneužitia.
2	Výška sankcie, ktorá môže byť registrovanému rodinnému podniku uložená, v prípade ak odmietne vyhovieť žiadosti o poskytnutie zápisnice zo zasadnutia rady, je značne neprimeraná a demotivujúca.

Zdroj: Vlastné spracovanie

Vyjadrenie gestora k regulácii:

Gestor uviedol, že ako príslušný orgán štátnej správy je povinný vykonávať nielen dohľad, ale aj kontrolu nad dodržiavaním zákonom stanovených podmienok fungovania a organizácie rodinných podnikov, vrátane činnosti rady rodinného podniku, ak je zriadená. Uviedol tiež, že povinnosť zapájať členov rodiny do rozhodovacích procesov prostredníctvom rady rodinného podniku vyplýva priamo zo zákona a predstavuje jeden zo základných princípov rodinného podnikania. Zriadenie rady rodinného podniku samo osebe ešte nezaručuje jej skutočné fungovanie a aktívnu činnosť. Je preto potrebné overovať, či táto základná podmienka – aktívne pôsobenie rady – je v praxi naplnená, napríklad prostredníctvom predloženia zápisnice

zo zasadnutia rady. Pokiaľ ide o riziko sprístupnenia dôverných informácií o činnosti rodinného podniku, gestor uviedol, že je viazaný povinnosťou dodržiavania podmienok mlčanlivosti. Aktuálne legislatívne znenie hodnotenej regulácie je považované opodstatnené a dôvodné.

Alternatívne riešenia z pohľadu podnikateľských subjektov v rámci ex post hodnotenia:

Z pohľadu podnikateľských subjektov, by jedným z možných alternatívnych riešení k povinnému zasielaniu zápisnice by mohlo byť jej nahradenie čestným vyhlásením. Týmto spôsobom by rodinný podnik mohol preukázať funkčnosť a aktívnu činnosť svojej rady v súlade so zákonom, pričom by sa zároveň znížilo riziko zverejnenia dôverných informácií týkajúcich sa jeho činnosti. Rodinný podnik by bolo možné sankcionovať za predpokladu, že čestné vyhlásenie rodinného podniku nie je pravdivé. Okrem toho podnikateľské subjekty navrhujú prijatie osobitného právneho predpisu, ktorého predmetom by bola výlučne oblasť rodinného podnikania a rodinných podnikov.

Vyjadrenie gestora k alternatívnym riešeniam od podnikateľských subjektov:

K návrhu nahradiť zápisnicu čestným vyhlásením gestor zaujal nesúhlasné stanovisko, nakoľko tento inštitút nie je dostatočný na naplnenie účelu kontroly a preukázania reálnej činnosti rady rodinného podniku. K obavám, že zápisnica môže obsahovať dôverné alebo citlivé informácie o činnosti podniku, gestor doplnil, že na účely kontroly postačuje sprístupniť len základné a všeobecné informácie. Zároveň poukázal na to, že obdobnú povinnosť majú aj sociálne podniky podľa zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch.[20]

Z výsledkov ex post hodnotenia vyplýva, že jednotlivé bariéry rodinného podnikania nepôsobia izolovane, ale navzájom sa zosilňujú. Administratívna náročnosť, nejasné podmienky registrácie, daňové zaťaženie pri prevodoch a absencia nástrojov na plánovanie nástupníctva vytvárajú kumulatívny efekt, ktorý znižuje ochotu rodinných podnikov vstupovať do formálnych režimov a zároveň obmedzuje ich schopnosť dlhodobo plánovať. Tento súbeh faktorov predstavuje systémový problém, ktorý si vyžaduje koordinovaný legislatívny zásah naprieč viacerými právnymi predpismi.

[20] Dostupné na: https://www.economy.gov.sk/uploads/files/l1DrN9v0.pdf

4 Medzinárodné porovnanie

Rodinné podniky predstavujú viac ako 60 % všetkých spoločností v Európe. Tvoria tiež významnú časť zamestnanosti v súkromnom sektore, pričom v priemere zabezpečujú 40 – 50 % všetkých pracovných miest. Pôsobia takmer vo všetkých sektoroch európskej ekonomiky a zahŕňajú široké spektrum podnikov rôznych veľkostí. Zohrávajú tak dôležitú rolu v rámci hospodárskeho rastu a sociálneho rozvoja. [21]

Na úrovni EÚ doposiaľ neexistuje právne záväzná definícia rodinného podniku. Napriek tomu v roku 2009 vznikla odporúčaná definícia v rámci *Záverečnej správy expertnej skupiny pre rodinné podniky*, podľa ktorej rodinný podnik spĺňa nasledujúce kritéria:

- väčšina rozhodovacích práv je vo vlastníctve fyzickej osoby, alebo osoby, ktoré podnik založili, alebo nadobudli podiel na základnom imaní podniku, alebo vo vlastníctve manžela/manželky, rodičov, detí alebo priamych dedičov takejto osoby alebo osôb,
- väčšina rozhodovacích práv je nepriama alebo priama,
  aspoň jeden zástupca rodiny alebo príbuzný je formálne zapojený do riadenia podniku,
- kótované spoločnosti spĺňajú definíciu rodinného podniku, ak osoba, ktorá podnik založila alebo získala podnik prostredníctvom podielu na základom imaní, alebo jej rodina či potomkovia, vlastnia najmenej 25 % rozhodovacích práv vyplývajúcich z ich podielu.

EÚ odporúča členským štátom EÚ prijať takúto definíciu rodinného podniku za účelom zabezpečenia kvantitatívnych a porovnateľných štatistických údajov o rodinných podnikoch v členských štátoch EÚ.[22]

Česká republika

Podľa Asociácie Európskych rodinných podnikov, podiel rodinných podnikov v ČR je na úrovni 87 % z celkového počtu podnikateľských subjektov. V roku 2014 nadobudlo účinnosť nové znenie zákona č. 89/2012 Zb. Občiansky zákonník, v rámci ktorého bol vymedzený pojem **rodinný závod**. V zmysle ustanovenia § 700 ods.1 zákona č. 89/2012 sa za *„rodinný závod považuje závod, v ktorom spoločne pracujú obaja manželia alebo aspoň s jedným z manželov pracuje aj ich príbuzní až do tretieho stupňa alebo osoby s manželmi zošvagrené až do druhého stupňa, a ktorý je vo vlastníctve niektorej z týchto osôb. Na tieto osoby, ktoré trvalo pracujú pre rodinu alebo rodinný závod sa hľadí ako na členov rodiny zúčastnených na riadení rodinného závodu.“.*[23] Nový občiansky zákonník v roku 2014 zaviedol do právneho poriadku ČR inštitút **zvereneckého fondu**, podstatou ktorého je účelové vyčlenenie majetku zakladateľa a zverenie takto vyčleneného majetku správcovi, ktorý sa zaviaže tento majetok držať a spravovať.[24]

V roku 2019 bol po prvýkrát zadefinovaný **rodinný podnik** a to vládnym uznesením č. 330 z 13. mája 2019. Aktuálna definícia rodinného podniku bola prijatá uznesením vlády ČR č. 899 zo dňa 18. októbra 2021 formou nelegislatívnej úpravy.[25]

[21] Dostupné na: https://europeanfamilybusinesses.eu/about-european-family-businesses/
[22] Európska komisia: Záverečná správa expertnej skupiny o rodinných podnikoch, 2009.Dostupné na: https://ec.europa.eu/docsroom/documents/10388/attachments/1/translations
[23] Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník
[24] § 1448 - 1474 zákona č. 89/2012 Sb. Občánsky zákoník
[25] Ide o aktualizovanú definíciu rodinného podniku, pričom hlavným dôvodom zmeny boli praktické skúsenosti pri posudzovaní registrácie rodinných podnikov.

Rodinným podnikom je rodinná obchodná korporácia alebo rodinná živnosť.

1. *Rodinnou obchodnou korporáciou je obchodná korporácia, v ktorej členovia jednej rodiny priamo alebo nepriamo vykonávajú väčšinu hlasovacích práv a aspoň jeden člen tejto rodiny je členom štatutárneho orgánu tejto obchodnej korporácie; znaky rodinnej obchodnej korporácie sú splnené aj vtedy, ak je jediným jej spoločníkom člen jednej rodiny, ktorý je súčasne členom štatutárneho orgánu, a aspoň jeden iný člen tej istej rodiny je členom jej štatutárneho orgánu, jej zamestnancom, jej prokuristom alebo členom jej dozornej rady. Za rodinnú obchodnú korporáciu sa považuje aj obchodná korporácia, v ktorej väčšinu hlasovacích práv vykonáva v prospech jednej rodiny nadácia alebo zverenecký správca zvereneckého fondu, ak je súčasne aspoň jeden člen tejto rodiny členom štatutárneho orgánu nadácie alebo zverenecký správca zvereneckého fondu.*

2. *Rodinná živnosť je podnikanie, na ktorom sa svojou prácou alebo majetkom podieľajú najmenej dvaja členovia jednej rodiny a najmenej jeden z členov tejto rodiny je držiteľom živnostenského alebo iného obdobného oprávnenia alebo je oprávnený podnikať z iného dôvodu.*

3. *Za členov jednej rodiny sa na účely rodinného podniku považujú spoločne pracujúci manželia alebo partneri alebo aspoň s jedným z manželov alebo partnerov aj ich príbuzní až do štvrtého stupňa, osoby s manželmi alebo partnermi spríbuznené až do tretieho stupňa, ďalej osoby príbuzné v priamom rade alebo súrodenci.*[26]

Od 1. marca 2020 bola spustená registrácia rodinných podnikov, ktoré spĺňajú definíciu rodinného podnikania podľa vládneho uznesenia. Registráciu rodinného podniku schvaľuje tzv. Výbor pre rodinné podnikanie a registráciu rodinných podnikov. Po schválení registrácie je následne podnik zaradený do verejne prístupného registra.[27]

Z prieskumu, ktorý bol realizovaný v roku 2024 vyplýva, že najväčší podiel rodinných firiem aktuálne vlastnia ich zakladatelia, pričom sa jedná o viac než polovicu z nich (56%). Štvrtina rodinných firiem má viac vlastníkov, pričom v 2/3 podnikov s viacerými vlastníkmi prevažuje priame vlastníctvo členov rodiny a v 18% prípadov sa jedná o rodinný fond. V priemere sú do práce v podniku zapojení 4 členovia rodiny. Pokiaľ ide o právnu formu, najväčší pomer rodinných firiem je založených v podobe s.r.o. (68%) a štvrtina podniká ako samostatne zárobkovo činná osoba (SZČO). Generačná výmena v rámci podniku prebehla aspoň jedenkrát u 64% rodinných firiem, v 8% prípadov prebehla viackrát, pričom vplyvom generačnej výmeny došlo k zmene druhu vlastníckych podielov u polovici rodinných firiem, najčastejšie sa jednalo o odkúpenie podielu v rámci rodiny (29%), rozdelenie majetku medzi viac nástupcov (25%) a do 18 % podnikov vstúpili noví vlastníci mimo rodiny. Zo záverov z prieskumu tiež vyplýva, že v horizonte nasledujúcich 20 rokov plánujú rodinné podniky urobiť najviac zmien, predovšetkým predanie vedenia podniku ďalšej generácií. 7% rodinných podnikov zvažuje v nasledujúcich 20 rokov ukončenie činnosti.[28]

[26] Dostupné na: https://mpo.gov.cz/cz/podnikani/rodinne-podnikani/zmena-definice-rodinneho-podniku-v-ceske-republice---265670/
[27] Dostupné na: https://www.businessinfo.cz/clanky/registr-rodinnych-podniku/
[28] Dostupné na: https://www.amsp.cz/media/amsp/3839/109-pruzkum-ipsos-pro-amspzaverecna-zpravavyzkum-rodinnych-firemkveten-2024final.pdf

Taliansko

Rodinné podniky v Taliansku majú dlhú tradíciu, pričom predstavujú až 85 % všetkých podnikov v Taliansku. Zamestnávajú značný podiel obyvateľstva a významne prispievajú k HDP. Ich celkový ročný obrat dosahuje podľa dostupných údajov 260 mld. Eur.[29] Medzi najznámejšie rodinné podniky patria spoločnosti ako Ferrero, Barilla, Benetton či Gucci.[30]

Definíciu rodinného podniku poskytuje čl. 230-bis *Codice Civile* (taliansky občiansky zákonník), v zmysle ktorého rodinný príslušník, ktorý sústavne vykonáva svoju pracovnú činnosť v rodinnom podniku má nárok na „výživné“ podľa majetkových pomerov rodiny a na výnosy zo zisku rodinného podniku vrátane majetku nadobudnutého z výnosov, a prírastkoch podniku, a to v závislosti od rozsahu a charakteru účasti člena rodiny na chode podniku. Rozhodnutia o zásadných otázkach fungovania podniku, týkajúcich sa napr. použitia výnosov, sa prijímajú väčšinou hlasov rodinných príslušníkov zúčastnených na podnikaní. Ďalej je špecifikované, že za člena rodiny sa na účely rodinného podniku považujú okrem manžela/manželky a detí aj príbuzní druhého a tretieho stupňa.

S cieľom podporiť nástupníctvo v rodinných podnikoch, bol v roku 2006 zavedený inštitút tzv. rodinnej dohody o nástupníctve (patto di famiglia), prostredníctvom ktorej môže podnikateľ počas svojho života previesť vlastníctvo alebo svoj podiel v rodinnom podniku na jedného alebo viacerých potomkov, čím sa zabráni možným budúcim dedičským sporom. Tento nástroj umožňuje podnikateľovi riadiť generačnú výmenu v rodinnom podniku vopred a zabezpečiť tak stabilitu a kontinuitu podnikania.[31]

Rakúsko

Rodinné podniky predstavujú dôležitú súčasť hospodárstva Rakúska. Podľa dostupných dát tvoria 88 % podiel na všetkých podnikov. V užšom zmysle, ak neberieme do úvahy jednoosobové podniky, podiel rodinných podnikov sa odhaduje okolo 50 %. Tieto podniky zamestnávajú takmer dve tretiny pracovnej sily, čo je 65 % všetkých pracujúcich a generujú približne 57 % celkového obratu hospodárstva, čo zodpovedá približne 394 mld. Eur. Pokiaľ ide o zastúpenie rodinných podnikov v jednotlivých sektoroch, najvyšší podiel rodinných podnikov je v turizme (70 %), nasleduje výroba vrátane stavebníctva, obchod a ostatné služby.[32] Napriek tomu, že v Rakúsku absentuje legislatívne ukotvená definícia rodinného podniku, niektoré právne predpisy obsahujú ustanovenia, ktoré sa týkajú povahy činnosti rodinných podnikov alebo možností ich podpory. V nadchádzajúcich rokoch, možno očakávať približne 25 000 prevodov podnikov, z čoho významnú časť tvoria rodinné podniky, ktoré čaká odovzdanie riadenia a majetku novej generácií. V tejto súvislosti bol v roku 2024 prijatý *Zákon o odkladnej lehote*, ktorý má za cieľ uľahčiť generačnú výmenu v podnikoch a priniesť právnu istotu, ako aj zjednodušiť určité administratívne procesy pri prevode podnikov. Legislatíva napríklad upravuje, že podniky môžu využiť sprievodnú kontrolu daňového úradu v procese odovzdania podniku.[33]

[29] Dostupné na: https://www.aidaf.it/en/family-businesses/
[30] Dostupné na: https://www.crccdlex.com/en/family-businesses-in-italy-and-germany-a-comparative-look/
[31] Dostupné na: https://www.notariato.it/en/impresa/family-pact/
[32] Dostupné na: https://www.wko.at/oe/news/wko-analyse-familienunternehmen-oesterreich
[33] Rodinné podnikanie v Európskej únii. Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky
Odbor Parlamentný inštitút. Edícia: Porovnávacie analýzy 13/2025.

V Rakúsku existuje inštitút tzv. rodinnej spolupráce, podstatou ktorého je, že sa jedná o pomoc rodinných príslušníkov v podniku, ktorí síce pre podnik pracujú, ale neexistuje medzi nimi pracovnoprávny vzťah, ktorý podlieha povinnému sociálnemu poisteniu. Základným predpokladom rodinnej spolupráce je bezodplatnosť práce, pričom nesmú byť poskytované žiadne finančné ani nefinančné výhody (ani od tretích strán). Rodinná výpomoc sa považuje v Rakúsku za neformálnu, bez vzniku pracovného pomeru, najmä pokiaľ ide o manželov, životných partnerov či, zatiaľ čo pri vzdialenejších príbuzných sa predpokladá pracovný pomer, pokiaľ nejde o krátkodobú a bezodplatnú pomoc.[34]

Nemecko

V Nemecku pôsobí približne 2,9 mil. rodinných podnikov, čo predstavuje 90 % všetkých podnikov v krajine. Vytvárajú približne 55 % celkového ročného obratu a tvoria 57 % všetkých pracovných miest.[35]

Z prieskumu, ktorý bol realizovaný s cieľom porovnania rodinného podnikania v Nemecku a v Taliansku vyplýva, že podiel veľkých rodinných podnikov je v Nemecku výrazne vyšší. Zatiaľ čo v Taliansku má takmer 58 % všetkých rodinných podnikov menej ako 10 zamestnancov, v Nemecku má takmer 60 % podnikov viac ako 10 zamestnancov. Rodinné podniky možno nájsť takmer vo všetkých odvetviach hospodárstva, pričom obe krajiny majú silné zastúpenie rodinných podnikov najmä v stavebníctve a službách. [36]

Podľa Nadácie pre rodinné podniky (Die Stiftung Familienunternehmen),spoločnosť akejkoľvek veľkosti sa považuje za rodinný podnik, ak:

- väčšina rozhodovacích práv patrí osobe (osobám), ktorá podnik založila, alebo osobe (osobám), ktorá nadobudla kapitálový podiel spoločnosti, alebo kapitálový podiel spoločnosti vlastní manžel/manželka, rodičia, deti alebo priamy dedič dieťaťa, a
- väčšina rozhodovacích práv je realizovaná priamo alebo nepriamo, a/alebo
- aspoň jeden člen rodiny alebo príbuzní rodiny sa oficiálne podieľa na riadení podniku.

Kótované spoločnosti spĺňajú definíciu rodinného podniku, ak osoba (osoby), ktorá podnik založila. alebo nadobudla jej kapitálový podiel, alebo jej rodina či potomkovia, vlastnia 25 % rozhodovacích práv vyplývajúcich z ich podielu.

Táto definícia zahŕňa aj rodinné podniky, v ktorých ešte neprebehlo odovzdanie riadenia podniku ďalšej generácií. Zahŕňa tiež živnostníkov a samostatne zárobkovo činné osoby, za predpokladu, že existuje právna forma, ktorú je možné previesť na inú osobu. [37]

Kľúčovú úlohu pri ochrane rodinného majetku pre budúce generácie zohrávajú rodinné nadácie (Familienstiftungen). Podľa ustanovenia §80 BGB (nemecký občiansky zákonník), aby nadácia spĺňala podmienky rodinnej nadácie, platí, že nadácia musí byť založená v záujme jednej rodiny alebo konkrétnych rodín v Nemecku.[38] Na rozdiel od Slovenska, v Nemecku

[34] Dostupné na: https://www.usp.gv.at/themen/brancheninformationen/gastronomie-und-tourismus/mitarbeit-von-familienangehoerigen.html
[35] Dostupné na: https://www.fgs.de/en/news-and-insights/blog/detail/family-owned-businesses-keeping-the-german-economy-afloat
[36] Dostupné na: https://www.familienunternehmen.de/en/news/family-businesses-in-germany-and-italy-a-comparison
[37] Dostupné na: https://www.familienunternehmen.de/en/news/definition-of-a-family-business
[38] Dostupné na: https://www.familienunternehmen.de/media/pages/publikationen/familienstiftungen/b924d12bfe-1748425214/family-foundations_study_foundation-for-family-businesses.pdf

existuje daň z dedičstva a daň z darovania, ktoré sú regulované rovnakým zákonom o dani z dedičstva a darovania (Erbschaftsteuer- und Schenkungsteuergesetz, ErbStG). Prevod majetku do rodinnej nadácie sa považuje za zdaniteľný dar, pričom uplatňuje sa daňová trieda 1 (zahŕňa blízkych členov rodiny), ktorá umožňuje výhodnejšie daňové sadzby a oslobodenia. Okrem toho každých 30 rokov sú rodinné nadácie povinné zaplatiť tzv. náhradnú dedičskú daň (Erbersatzsteuer), ktorí simuluje fiktívnu dedičskú udalosť, pričom daň sa vypočíta z hodnoty majetku nadácie v danom čase.[39]

[39] Dostupné na: https://wwkn.de/en/blog/family-foundations-in-germany/

5 Výsledky konzultácií s rodinnými podnikmi

V rámci predmetného testu MSP bol zorganizovaný Okrúhly stôl na tému byrokratické prekážky v rodinnom podnikaní na Slovensku. Okrúhly stôl sa konal dňa 7. augusta 2025 v Bratislave online formou. Cieľom tohto stretnutia bolo prediskutovať **hlavné bariéry rozvoja rodinného podnikania v podmienkach Slovenska**, s dôrazom na identifikovanie administratívnych a legislatívnych bariér, ktorým rodinné podniky čelia.

V rámci spoločnej diskusie sa Centrum lepšej regulácie (CLR) zameralo aj na návrhy opatrení, ktoré by mohli pomôcť rozvoju rodinných podnikov. Okrúhleho stola sa zúčastnili zástupcovia vybraných rodinných podnikov.

Kľúčové zistenia a problémy identifikované v praxi rodinných podnikov

1. **Právne aspekty rodinného podnikania a nedostatočná informovanosť o možnosti evidencie a registrácie rodinného podniku**

Zástupcovia rodinných podnikov uviedli, že nemajú skúsenosť s evidenciou resp. registráciou rodinného podniku, pričom niektorí o tejto možnosti neboli informovaní. Reguláciu vnímajú ako ďalšie administratívne zaťaženie, v spojení s viacerými povinnosťami ako zriadenie rodinnej rady[40], povinné použitie 12 % zisku na zákonom stanovené účely, predkladanie zápisníc orgánom štátnej správy, povinné označovanie v obchodnom styku a pod. Z pohľadu zúčastnených rodinných podnikov ide o zásah štátu do vedenia podniku, pričom rodinné podniky čelia aj bez toho množstvu administratívnej záťaže a každá ďalšia povinnosť vzbudzuje len odpor.

2. **Absencia výhod a benefitov pre rodinné podniky v súvislosti ich s evidenciou resp. registráciou**

Zúčastnené podniky nevidia motiváciu v evidencií resp. registrácií ich rodinného podniku, keďže s tým nie sú spojené žiadne výhody a benefity. Za problematický aspekt považujú nadmernú reguláciu, ktorá podľa nich škodí. Ako možné riešenia, ktoré majú potenciál motivovať rodinné podniky k evidencií resp. registrácií zazneli: zrušenie a zjednodušenie povinností, zavedenie daňových úľav, výnimka z transakčnej dane, flexibilnejšie podmienky zamestnávania, poskytovanie grantov a benefitov nastavených koncepčne na viac rokov, aby podniky mali motiváciu ostať rodinnými podnikmi a odvádzať v SR dane.

3. **Generačná výmena a majetkové nástupníctvo**

U zúčastnených rodinných podnikov proces generačnej výmeny prebehol, avšak neštandardným spôsobom a bez vopred pripraveného nástupníckeho plánu. Viacerí uviedli, že sa na proces generačnej výmeny vopred nepripravovali, čo spätne niektorí vnímajú ako chybu. Pokiaľ ide o inštitúty spravovania majetku, známe ako nadačné a zverenecké fondy, zúčastnené rodinné podniky zatiaľ nemajú praktické skúsenosti a aktuálne sa s týmito nástrojmi len zoznamujú. Zhodli sa však na tom, že ide o vhodný nástroj pre zjednodušenie generačnej

[40] Momentálne požiadavky spojené so zriadením rady rodinného podniku predstavujú pre mnohé rodinné podniky výraznú organizačnú a administratívnu záťaž. Najmä povinnosť ustanoviť minimálne troch členov rady, povinnosť vyhotovovať zápisnice zo zasadnutí a sankčný mechanizmus pri nesplnení týchto povinností zvyšujú komplexnosť celého procesu registrácie. Z konzultácií s podnikateľskými subjektmi vyplýva, že tieto požiadavky patria medzi faktory, ktoré prispievajú k nízkemu záujmu o získanie štatútu registrovaného rodinného podniku.

výmeny v podnikoch a na zachovanie celistvosti majetku a odporúčajú zavedenie inštitútov aj do slovenského právneho poriadku.

4. Návrhy na zlepšenie podmienok podnikania rodinných podnikov

V súvislosti s kľúčovými legislatívnymi alebo systémovými zmenami, ktoré by mohli prispieť k rozvoju rodinných podnikov, predstavitelia rodinných podnikov by privítali posilnenie vzdelávania v oblastiach finančného riadenia, riadenia ľudí, komunikačných a manažérskych zručností, asertivity a mentoring. Za prínosné by považovali zavedenie odvodových zvýhodnení pre rodinné podniky. Všetci zúčastnení zároveň navrhujú inšpirovať sa zahraničnými prístupmi k podpore rodinných podnikov a implementovať osvedčené opatrenia a nástroje do SR.

Jeden z podnikov uviedol, že v porovnaní s minulosťou došlo k výraznému posunu v prepojení komunity rodinných podnikov, a to vďaka odborným konferenciám a tematickým podujatiam, v rámci ktorých vznikol priestor a vzájomné zdieľanie skúseností. Ďalší podnik ako pozitívny príklad vyzdvihol podporu z grantu Slovak Business Agency na konzultačné služby, ktoré im do veľkej miery pomohli v rozvoji podnikania.

Pri zamestnávaní rodinných príslušníkov – študentov, ktorí chcú v podniku vykonávať prácu na základe dohody o brigádnickej práci študenta existujú v súčasnosti legislatívne obmedzenia. Zúčastnený rodinný podnik poukázal na limity v počte odpracovaných hodín ako aj výške odmeny, ktoré považuje za problematické, najmä ak ide o proces zaúčania a získavania praktických skúsenosti v podniku. Preto by privítal zmeny aj v tejto oblasti.

Bariéry rodinných podnikov nie sú zásadne odlišné od bariér, s ktorými sa stretávajú aj ostatné malé a stredné podniky. Podnikatelia spomínali najmä vysoké daňovo-odvodové zaťaženie, či nadmernú byrokraciu, ktorá bráni v rozvoji podnikania na Slovensku.

6 Návrhy alternatívnych riešení a zmierňujúcich opatrení

Centrum lepšej regulácie po popísaní platného právneho stavu a uskutočnení medzinárodného porovnania a zorganizovaní Okrúhleho stola so sociálnymi podnikmi navrhuje niekoľko alternatívnych možností, ktoré by mohli viesť k zlepšeniu a rozvoju podnikania rodinných podnikov.

Jednotlivé alternatívne alebo zmierňujúce opatrenia možno aplikovať tak osobitne, ako aj niektoré z nich kombinovať.

Tab. č. 7: **Návrhy na zlepšenie fungovania a rozvoja rodinných podnikov vychádzajúce z Okrúhleho stola**

1	✓ zrušenie resp. zjednodušenie povinností, ktoré sú spojené s evidenciou a registráciou rodinných podnikov
2	✓ zavedenie odvodových zvýhodnení pre rodinné podniky, ako nástroja na zvýšenie ich konkurencieschopnosti a motivácie k registrácií
3	✓ zavedenie výnimky z transakčnej dane pre rodinné podniky
4	✓ zavedenie flexibilnejších podmienok zamestnávania, najmä pokiaľ ide o zamestnávanie rodinných príslušníkov (študentov), ktorí chcú v podniku vykonávať prácu na základe dohody o brigádnickej práci študenta
5	✓ posilnenie vzdelávacích programov, zameraných na kľúčové oblasti riadenia rodinných podnikov (finančné riadenie, riadenie ľudských zdrojov, manažérske zručnosti a pod.)
6	✓ implementovanie osvedčených opatrení a nástrojov na podporu rodinných podnikov zo zahraničia
7	✓ zavedenie inštitútov nadačných / zvereneckých fondov do slovenského právneho poriadku s cieľom zjednodušenia generačnej výmeny a zachovania celistvosti majetku v podnikoch

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tab. č. 8: **Návrhy na zlepšenie fungovania a rozvoja rodinných podnikov vychádzajúce z medzinárodného porovnania**

1	✓ zrušenie evidencie a registrácie rodinných podnikov prostredníctvom MPSVR SR a zavedenie modelu z Českej republiky, kde registráciu rodinných podnikov vykonáva určená zastupiteľská podnikateľská asociácia
2	✓ zavedenie inštitútu nadačných/zvereneckých do právnej úpravy SR po vzore Českej republiky, prípadne zavedenie obdobného nástroja, ktorý by umožnil usporiadanie nástupníctva v rodinnom podniku počas života zakladateľa
4	✓ zaradenie právnej úpravy rodinných podnikov do Obchodného zákonníka, resp. do Občianskeho zákonníka, ako je to v Českej republike, poprípade vytvorenie samostatného zákona o rodinnom podnikaní
5	✓ zváženie zavedenia inštitútu „rodinnej spolupráce“ po vzore Rakúska, ktorý by umožňoval legálne zapojenie rodinných príslušníkov do činnosti rodinného podniku aj bez formálneho pracovnoprávneho vzťahu

Zdroj: Vlastné spracovanie

Tab. č. 9: **Súhrnný zoznam opatrení, ktoré CLR navrhuje pre pomoc a rozvoj rodinných podnikov na Slovensku**

Byrokracia
✓ zníženie administratívnej záťaže a nejasností (najmä pokiaľ ide o povinné prílohy k žiadostiam) spojených s procesom evidencie / registrácie rodinných podnikov
✓ odstránenie duplicitných povinností pri žiadosti o evidenciu rodinného podniku
✓ zrušenie evidencie a registrácie rodinných podnikov prostredníctvom MPSVR SR, pretože podniky sú už evidované ako podnikateľské subjekty v rámci zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov, či zákona č.455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších prepisov
Evidencia a registrácia rodinných podnikov
✓ zakotvenie výhod pre evidované / registrované rodiny podniky, napríklad v podobe daňových a odvodových úľav pre rodinné podniky, vrátane zavedenia výnimky z platenia transakčnej dane pre rodinné podniky
✓ zníženie hodnoty minimálnej výšky zisku 12 % po zdanení, ktorú je rodinný podnik povinný použiť na zákonom stanovené účely, prípadne ponechať použitie tejto časti zisku na dobrovoľnej báze
✓ umožniť zriadenie dvojčlennej rady rodinného podniku pre mikro a malé rodinné podniky s vopred určenými rozhodovacími pravidlami
✓ zosúladenie ustanovení §15a ods.1 písm. b) bod 1a (podmienka účasti najmenej dvoch členov spoločnej rodiny v rodinnom podniku) a §15b ods.2 (podmienka minimálne troch členov rady rodinného podniku)
✓ prehodnotenie oprávnenia ministerstva práce vyžiadať si zápisnicu zo zasadnutia rady rodinného podniku, prípadne zavedenie možnosti podniku označiť časti zápisnice za dôverné alebo obsahujúce obchodné tajomstvo, pričom orgán štátnej správy by mal prístup len k obmedzenému rozsahu informácií, prípadne nahradenie zápisnice čestným vyhlásením s cieľom znížiť riziko zverejnenia dôverných informácií týkajúcich sa jeho činnosti
Generačná výmena, nástupníctvo a dedenie
✓ zavedenie nástrojov na zjednodušenie generačnej výmeny v rodinných podnikoch do právnej úpravy. Vhodným nástrojom správy cudzieho majetku môžu byť napr. nadačné fondy
✓ zmodernizovanie dedičského práva, a to prijatím legislatívnych zmien v Občianskom zákonníku, ktoré by reflektovali špecifické potreby rodinných podnikov
✓ zavedenie daňových zmien a oslobodenie príjmu z predaja majetku vo vlastníctve fyzickej osoby – podnikateľa a príjem z prevodu obchodného podielu od dane z príjmu, a to v prípade predaja či prevodu na priamych rodinných príslušníkov v plnej výške, s cieľom prispieť k transferu rodinných podnikov počas života majiteľa rodinného podniku
✓ zrušenie domáceho transferového oceňovania, prípadne zvýšenie aktuálnej hranice významovosti 10 000 eur pre bezpečný prístav, aby lepšie zohľadňovala potreby rodinných podnikov

✓ umožnenie odovzdania živnosti zo živnostníka na inú osobu (člena rodiny) počas života podnikateľa
✓ zavedenie inštitútu predmanželskej zmluvy vo forme notárskej zápisnice, ktorá by umožnila budúcim manželom upraviť svoje majetkové pomery s ohľadom na potreby rodinného podnikania
Zamestnávanie
✓ nastavenie flexibilnejších podmienok zamestnávania v Zákonníku práce
✓ upravenie okruhu osôb (rodinných príslušníkov), ktorých práca bez pracovného pomeru by v rodinnom podniku nebola nelegálna
Samostatný zákon o rodinných podnikoch
✓ vyňatie príslušných ustanovení o rodinných podnikoch zo zákona o sociálnej ekonomike a ich zapracovanie do vhodnejšieho právneho predpisu (napr. do Obchodného zákonníka, alebo do Občianskeho zákonníka), prípadne vytvorenie samostatného právneho predpisu, ktorý bude upravovať oblasť rodinného podnikania
Vzdelávanie
✓ lepšia komunikácia a osvetová činnosť, ktorá by rodinné podniky informovala o možnostiach evidencie resp. registrácie
✓ zavedenie vzdelávacích programov zameraných na finančné riadenie, riadenie ľudí, komunikačné a manažérske zručnosti, asertivitu a mentoring, ktoré by posilnili odborné a riadiace kapacity rodinných podnikov

Zdroj: Vlastné spracovanie

Záver

Napriek tomu, že zákon č. 112/2018 Z. z. priniesol do právneho poriadku SR definíciu rodinného podniku, ako aj zavedenie ich evidencie a registrácie, doposiaľ nebol evidovaný a registrovaný žiadny rodinný podnik. To naznačuje, že legislatívne nastavenie nie je pre podnikateľskú prax atraktívne ani funkčné. Kľúčovými bariérami sú predovšetkým administratívna záťaž spojená s evidenciou a registráciou rodinného podniku, ako aj absencia konkrétnych výhod, ktoré by podniky motivovali k získaniu tohto štatútu.

Môžeme konštatovať, že súčasný právny rámec síce formálne reflektuje potreby rodinného podnikania, avšak v reálnej praxi neposkytuje efektívne podmienky na jeho rozvoj. Na to, aby sa rodinné podniky stali stabilným a uznávaným segmentom slovenskej ekonomiky, je potrebná revízia legislatívy, zameraná predovšetkým na zníženie administratívnej záťaže, odstránenie neprimeraných obmedzení a zavedenie motivačných opatrení, ktoré by rodinné podniky motivovali v ich evidencií resp. registrácií a podporovali ich rozvoj.

Rodinné podniky čelia v rámci podnikania viacerým problémom, ktoré sú vo veľkej miere zhodné s problémami iných malých a stredných podnikov na Slovensku. Podnikatelia, vrátane rodinných podnikov, potrebujú najmä stabilné a predvídateľné podnikateľské prostredie, minimum byrokracie a jasné a vymáhateľné pravidlá.

Na podporu rozvoja rodinného podnikania na Slovensku by bolo tiež žiadúce pristúpiť k úpravám viacerých právnych predpisov, ktoré majú priamy vplyv na fungovanie rodinných podnikov a prispôsobiť ich súčasným potrebám podnikateľov. Zmeny by sa mali týkať najmä právnej úpravy dedenia, uľahčenia generačnej výmeny či daňových predpisov.

Z dlhodobého hľadiska je nevyhnutné, aby štát začal vnímať rodinné podniky ako strategickú súčasť hospodárstva, ktoré prispievajú k zamestnanosti, regionálnemu rozvoju a stabilite podnikateľského prostredia. Podpora týchto subjektov by preto nemala byť len formálna, ale mala by sa premietnuť do konkrétnych a funkčných opatrení, ktoré umožnia rodinným podnikom dlhodobo prosperovať a zabezpečovať kontinuitu podnikania medzi generáciami.

Zoznam zdrojov

Žiadosť o zaradenie do evidencie rodinných podnikov. Dostupné na: https://www.employment.gov.sk/files/sk/praca-zamestnanost/socialna-ekonomika/rodinne-podniky/ziadost-zaradenie-do-evidencie-rodinnych-podnikov-002.pdf

Bariéry rodinného podnikania na Slovensku. Bratislava, 2020. Dostupné na: https://www.sbagency.sk/wp-content/uploads/migration/bariery_rodinneho_podnikania_na_slovensku_0422020.pdf

Odovzdanie živnosti nástupníkom a pokračovanie v nej po smrti zakladateľa. Dostupné na: https://www.podnikajte.sk/zivnost/odovzdanie-zivnosti-nastupnikom

Ex post hodnotenia - kalendárny rok 2025. Dostupné na: https://www.economy.gov.sk/podnikatelske-prostredie/jednotna-metodika/ex-post-hodnotenie-regulacii-posobiacich-v-podnikatelskom-prostredi/vykonane-ex-post-hodnotenia/vykonane-hlbkove-ex-post-hodnotenia/ex-post-hodnotenia-kalendarny-rok-2025?csrt=8157476027378978763

Hĺbkovéex post hodnotenie k regulácií č. 156 Absencia výhod spojených s evidovaním alebo registráciou rodinného podniku. Dostupné na: https://www.economy.gov.sk/uploads/files/s3YLidXk.pdf

Hĺbkovéex post hodnotenie k regulácií č. 160 Povinnosť použitia určenej výšky najmenej 12 % zo zisku po zdanení na vymedzené účely. Dostupné na: https://www.mhsr.sk/uploads/files/FW7kh0pA.pdf?csrt=11453790950372145877

Hĺbkovéex post hodnotenie k regulácií č. 161 Zverejnenie dôverných informácií o rodinnom podniku. Dostupné na: https://www.economy.gov.sk/uploads/files/l1DrN9v0.pdf

European Family Businesses. Dostupné na: https://europeanfamilybusinesses.eu/about-european-family-businesses/

Změna definice rodinného podniku v České republice. Dostupné na: https://mpo.gov.cz/cz/podnikani/rodinne-podnikani/zmena-definice-rodinneho-podniku-v-ceske-republice---265670/

Registr rodinných podniků. Dostupné na: https://www.businessinfo.cz/clanky/registr-rodinnych-podniku/

Rodinné firmy a jejich postoj k vlastnictví. Závěrečná zpráva z výzkumu. Dostupné na: https://www.amsp.cz/media/amsp/3839/109-pruzkum-ipsos-pro-amspzaverecna-zpravavyzkum-rodinnych-firemkveten-2024final.pdf

AIDAF. Italian Family Business. Dostupné na: https://www.aidaf.it/en/family-businesses/

Family businesses in Italy and Germany: a comparative look. Dostupné na: https://www.crccdlex.com/en/family-businesses-in-italy-and-germany-a-comparative-look/

CONSIGLIO NAZIONALE DEL NOTARIATO. The family pact. Dostupné na: https://www.notariato.it/en/impresa/family-pact/

WKO-Analyse: Familienunternehmen in Österreich. Dostupné na: https://www.wko.at/oe/news/wko-analyse-familienunternehmen-oesterreich

Rodinné podnikanie v Európskej únii. Kancelária Národnej rady Slovenskej republiky Odbor Parlamentný inštitút. Edícia: Porovnávacie analýzy 13/2025.

Unternehmensservice Portal. Mitarbeit von Familienangehörigen. Dostupné na: https://www.usp.gv.at/themen/brancheninformationen/gastronomie-und-tourismus/mitarbeit-von-familienangehoerigen.html

Family-owned businesses: keeping the German economy afloat? Dostupné na: https://www.fgs.de/en/news-and-insights/blog/detail/family-owned-businesses-keeping-the-german-economy-afloat

Stiftung Familienunternehmen.Family businesses in Germany and Italy – a comparison. Both countries have a very high proportion of family businesses. Dostupné na: https://www.familienunternehmen.de/en/news/family-businesses-in-germany-and-italy-a-comparison

Stiftung Familienunternehmen. Definition of a family business. The family decides. Dostupné na: https://www.familienunternehmen.de/en/news/definition-of-a-family-business

Foundation for Family Businesses. Family Foundations Legal Framework, Structures and Taxation. Dostupné na: https://www.familienunternehmen.de/media/pages/publikationen/familienstiftungen/b924d12bfe-1748425214/family-foundations_study_foundation-for-family-businesses.pdf

Family foundations in germany: implications for inheritance tax and strategic planning. Dostupné na: https://wwkn.de/en/blog/family-foundations-in-germany/

Európska komisia: Záverečná správa expertnej skupiny o rodinných podnikoch, 2009.Dostupné na: https://ec.europa.eu/docsroom/documents/10388/attachments/1/translations

Legislatívne materiály:

Zákon č. 494/2022 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

Vládny návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Dostupné na: https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&ZakZborID=13&CisObdobia=8&CPT=1214

Analýza vplyvov k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších

predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Dostupné na: https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=518345

Vznesené pripomienky v rámci medzirezortného pripomienkového konania k LP/2021/361. Dostupné na: https://www.slov-lex.sk/elegislativa/legislativne-procesy/SK/LP/2021/361/sprievodne-dokumenty?stadiumUuid=a2b897bc-9066-4d01-b021-878b1bc7c78a

Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník